

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

2020 Cilt/Vol: 22/Num:4 Sayfa/Page: 91-126

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yardımcı Editör / Managing Editor

Ulviye Tüfekçi Yaman

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (Ankara University)
Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (İstanbul Ayvansaray University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Dr. Öğr. Üyesi Memet Zencirkıran (Uludağ University)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoglu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uyargil (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşma katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, "Türkçe" ve "İngilizce" olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000-2020

“Is, Guc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000-2020

İÇİNDEKİLER

Yıl: 2020 / Cilt: 22 Sayı: 4

SIRA	MAKALE BAŞLIĞI	SAYFA NUMARALARI
1	Dr. Hilmi ETCİ “Çağımızın Hastalığı Kaygı ve Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğrencileri: Muğla-Eskişehir Örneğinde”	5
2	Dr. Ebru IŞIKLI “Türkiye’de İstihdamda Aracı Şirketlerin Profili”	31
3	Dr. Öğr. Üyesi Fatma SÖNMEZ ÇAKIR ve Dr. Öğr. Üyesi Zafer ADIGÜZEL “Examining The Effects of The Task-Oriented Leadership Style and Support among GSM Company Employees on Creativity Activities and Organizational Commitments”	51
4	Dr. Öğr. Üyesi Alparslan ÖZMEN ve Funda YAZAR “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Çalışanların Örgütsel Bağlılıkları Üzerindeki Etkisi”	73
5	Prof. Dr. Bilçin MEYDAN ve Öğr. Gör. Feride AYDIN “Profesyonelleşme Sürecinde Meslek Örgütlerinin Rolü: Pandemi Sürecinde Niteliksel Bir Analiz”	95

PROFESYONELLEŞME SÜRECİNDE MESLEK ÖRGÜTLERİNİN ROLÜ: PANDEMİ SÜRECİNDE NİTELİKSEL BİR ANALİZ

THE ROLE OF PROFESSIONAL ASSOCIATIONS ON PROFESSIONALIZATION PROCESS: A QUANTITATIVE ANALYSIS IN PANDEMIC SITUATION

Bilçin MEYDAN (Prof. Dr.)¹

Feride AYDIN (Öğr. Gör.)²

ÖZET

Çalışmada bir mesleğin profesyonelleşmesi açısından meslek örgütlerinin rolü incelenmektedir. Ülkemizde hemşirelik mesleğinin profesyonelleşme sürecini henüz tamamlamadığı ve kriz dönemlerinde kurumsal değişimlerin daha mümkün olduğu kabullerinden hareketle, Covid-19 pandemi döneminde Türkiye’de hemşirelik meslek örgütlerinin davranışları niteliksel yöntemle analiz edilmiştir. Bu kapsamda hemşirelik meslek örgütleri ile Sağlık Bakanlığı resmi web siteleri ve hemşirelik meslek örgütleri veya mesleği temsilen akademisyen/sağlık çalışanı bireylerin medyada yer alan açıklama ve paylaşımları incelenmiştir. Bulgular, Türkiye’deki hemşirelik meslek örgütlerinin (i) mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların oluşturulması ve bu standartlara uygunluğun gözetimi, (ii) meslek mensuplarının çıkarlarının savunulması, (iii) mesleki yetki alanını genişletilmesi, (iv) meslek mensupları adına sözcülük, (v) müzakerecilik rolleri üstlenme taleplerinde bulduklarına işaret etmektedir. Bulgular ayrıca hemşirelik meslek örgütlerinin (i) mesleği Bilim Kurulu ve İl Pandemi Kurullarında temsil etme; (ii) Bakanlığa görüş/öneri/taleplerini iletme, (iii) meslek mensuplarının çalışma şartları, iş güvenliği ve sağlığına dair şikâyet ve taleplerini kitlesel ve sosyal medya aracılığıyla dile getirerek karar alıcıları etkileme (lobicilik) girişimlerinde bulduklarını göstermektedir. Kısıtlar ve gelecek çalışmalar için öneriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Profesyonelleşme, profesyonelleşme projesi, meslek örgütleri, meslek örgütlerinin rolleri, kurumsal değişim, pandemi

1 Bursa Uludağ Üniversitesi, İİBE, İşletme Bölümü

2 İstanbul Sağlık ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

ABSTRACT

The aim of this study to examine the roles of professional associations in professionalization process. The main premises of the study are nursing does not complete its professionalization process in Turkey and as a kind of jolts, Covid 19 pandemic might facilitate such professionalization attempts. Based on these premises a field study was conducted during COVID 19 Pandemic questioning the claims and roles undertaken by nursing associations in Turkey. A qualitative approach was preferred and data was gathered (i)from official websites of nursing associations and the Ministry of Health;(ii) the news, letters, interviews and declarations made by nursing associations and/or nursing academics and/or nurses in media. Besides, regulations issued by governments and official documents shared by Ministry of Health were also analyzed. Findings reveal that nursing Professional associations claimed (i)to develop professional norms and standards and to control compliance with these norms and standards based on collegiality ; (ii) to defend the nurses' interests and rights; (iii) to enhance professional jurisdiction and (iv)they claimed to have representative, negotiator and spokesperson roles. Findings also pointed out that nursing associations claimed to be involved in pandemic committees (advisory role) at both national and local levels (advisory role) and to be in dialog with the government to explain complaints and demands about working conditions, job health and safety issues of nurses through mass media and social media. Thus these attempts have interpreted a kind of lobbying efforts of nursing associations and professionals. Limitations and suggestions for further studies were also discussed.

Keywords: Professionalization, Professional Project, professional associatios, the roles of professional associations, institutional change, pandemic

GİRİŞ

Meslekler ve o mesleğe sahip bireyleri temsil eden meslek örgütlerini inceleyen yazın¹ 1930'lu yıllara kadar geri gitmektedir. Bu çalışmalarda mesleği kavramsallaştırma açısından fonksiyonel, çatışmacı ve eklektik olmak üzere farklı referans çerçevelerinin kullandığı gözlenmektedir (Scott, 2008). Mesleklere dair farklı kavramsallaştırma ve analiz düzeylerinin benimsenmiş olmasına rağmen çoğu çalışmada, prestiji göreceli olarak düşük, bir başka meslek grubunun veya birkaç meslek grubunun tahakkümü altında, o mesleğin icra edilme kural ve koşullarını belirleme gücünden yoksun, çoğu kez devlet otoritesi tarafından uzmanlığın/ustalığın koşullarının belirlendiği mesleklerin mevcut olduğu gösterilmiştir. Ancak mesleklerin tarihsel süreç içerisindeki gelişimini inceleyen çalışmalar (Wilensky, 1964; Larson 1977; Neal ve Morgan, 2000; Freidson, 2001; Reay vd., 2003; Reay vd., 2006; Goodrick ve Reay, 2010; Laiho, 2010; Kirkpatrick vd. 2011) yukarıda tasvir edilen konumda olan bazı mesleklerin zaman içerisinde otonomiye kavuştuklarını, meslek mensubu olmanın gerektirdiği eğitim/öğretim/deneyim standartlarını meslek mensuplarının kendilerinin belirler hale geldiklerini, bir diğer ifade ile 'üreticilerin üretimini' (Larson, 1977) kontrol altına aldıklarını, kendi mesleklerinin hangi koşullar altında ve nasıl icra edileceğine kendilerinin karar verdikleri mesleklere dönüştüklerini göstermektedir. Çok genel anlamda bu dönüşüm süreci 'bir mesleğin profesyonelleşmesi', bu süreci tamamlayan meslekler de 'profesyonel meslek' (Larson 1977; Freidson 1970; Abbott 1988; Freidson 2001) olarak adlandırılmaktadır.

Kurumsalcı yazında *mesleğin* kurumsal istikrar ve değişim açısından rolü kapsamlı şekilde incelenmiştir (Meyer ve Scott, 1983; DiMaggio ve Powell, 1983;; Scott, 1995 ve 2008). Scott'a göre² (2008) makro düzeyde bir kurum olarak meslek, "*farklı normlar, uygulamalar, ideolojiler ve örgütsel formlarla, farklı ve tanımlanabilir bilgi, uzmanlık, iş ve işgücü piyasası yapılarını*" temsil etmektedir. Profesyoneller kurumsal aktör olarak baskın rol oynadıkları gibi meslek okulları, üniversiteler ve araştırma enstitüleri,

1 Türkçe yazında meslek, İngilizce yazındaki occupation ve profession sözcüklerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Oysa özgün yazında meslek ve profesyonellik /profesyonelleşme kavramsallaştırmaları anlam itibarıyla farklıdır. Bu çalışmada profession sözcüğünün karşılığı olarak profesyonelleşmesini tamamlamış meslek ifadesi kullanılmıştır.

2 Scott (2008) Kurumsalcı bakış açısıyla mesleği sosyal inşacı yaklaşımla kavramsallaştırmaktadır. Bu kapsamda uzmanlık bilgisinden doğan güce dayalı izahların objektif bir temele sahip olmayabileceğini; meslekler arası yetki alanı mücadelelerinin basit bir politik nüfuz meselesi olarak değil, kurumsal dinamiklerle izah edilmesi gerektiğini; geleneksel olarak varsayıldığı gibi hizmet sunanın yararı ile müşteri çıkarlarının birbiriyle tutarlı olmayabileceğini belirtmektedir. Çalışmanın bütünlüğünü korumak açısından metin içerisinde detay verilmemiştir.

mesleki örgütler gibi daha büyük yapı ve sistemler yoluyla mesleki otoritenin kazanılmasını ve korunmasını sağlamaktadırlar (Scott, 2008). Yine yazında örgütsel alanlarda bir mesleğin bilişsel ve normatif meşruiyet kazanma süreci olarak profesyonelleşme (Larson, 1977) sürecinin meslek içi ve/veya meslekler arası güç ve statü ilişkilerinin değişimiyle sonuçlanacağı ve dolayısıyla profesyonelleşme sürecinin kurumsal değişimi beraberinde getireceği kabul edilmektedir (DiMaggio, 1988; DiMaggio, 1991; Greenwood vd., 2002; Goodrick ve Reay, 2010; Suddaby ve Viale, 2011). Bu tespitlerden hareketle çalışmada, ülkemizde hemşirelik mesleğinin profesyonelleşme süreci içerisinde olduğu kabulü (Meydan, 2020/a; Aydın 2021) ile bir mesleğin profesyonelleşmesi açısından kritik role sahip olan hemşirelik meslek örgütlerinin davranışı incelenmiştir.

Diğer taraftan Kurumsal Kuram esas itibarıyla yapının değişmezliğinin izahı olmakla birlikte, bireysel veya organize aktörlerin (kurumsal girişimci) gömülü oldukları kurumsal yapının dayattığı zihni şablon ile aralarına mesafe koyarak yapıyı değiştirmeye kalkışabileceği (agency) ampirik olarak gösterilmiştir. Söz konusu kurumsal değişim izahına göre kriz (jolt) yaşanan örgütsel alanlarda aktörün yapıyı değiştirmek üzere harekete geçme olasılığı daha yüksektir (Meydan, 2020/b). Bu tespitten yola çıkarak, sağlık alanında kriz yaşandığına karine teşkil edeceği düşünülerek COVID19 pandemi döneminde veri toplanmıştır.

Sonuç olarak araştırmanın kuramsal arka planında bir mesleğin profesyonelleşmesini ve bu süreçte meslek örgütlerinin rolünü inceleyen yazın yer almaktadır. Bunun yanı sıra çalışma, kurumsal değişim ile meslekler ve profesyonelleşmelerine dair kurumsalcı izahlardan da beslenmektedir. Hem bu niteliği ve hem de ülkemizde bir mesleğin profesyonelleşmesi açısından meslek örgütlerinin rollerini inceleyen (örneğin Aksoy, 2007) ampirik çalışma sayısının çok sınırlı olması nedeniyle çalışmanın Türkçe yazına özgün katkı potansiyeli taşıdığı düşünülmektedir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde meslek, mesleklerin profesyonelleşmesi ve profesyonelleşme sürecinde meslek örgütlerinin rollerine dair kuramsal tespitlere yer verilmiştir. İkinci bölümde, inşa edilen kuramsal arka plana dayandırılarak hemşirelik meslek örgütlerinin davranışlarına ilişkin veri toplanmış, analizler yürütülmüş ve bulgular sunulmuştur.

I. Kuramsal Arka Plan

Çalışmanın kuramsal arka planını inşa eden meslek, mesleklerin profesyonelleşmesi ve meslek örgütlerinin profesyonelleşme sürecindeki rollerine dair kuramsal tespitler ve ampirik bulgular aşağıda üç başlık altında özetlenmiştir.

(1) Profesyonelleşmesini Tamamlamış Meslek Kavramsallaştırması

Yazında profesyonel niteliğe sahip mesleklerin farklı şekillerde kavramsallaştırıldığı izlenmektedir. Scott'a göre (2008) yazına, *fonksiyonel ve çatışmacı* izahlar ve bu ikisini uzlaştırmaya yönelik eklektik yaklaşımlar hakim olmuştur. *Fonksiyonel Perspektife* göre meslek, (i) *formel bilgiye dayalı olarak icra edilen bir pratiktir*, (ii) *mesleği icra edenler otonomi ve bazı normlara uyulmasını talep etmektedirler ve (iii) mesleğin müşteri için en iyi şekilde sonuçlanacak şekilde icra edilmesi esastır*. 1960'larda savaş karşıtlığı ve devlet otoritesinin sorgulandığı bağlamın etkisi ile ortaya çıkan *Çatışmacı izaha dayalı çalışmalarda ise mesleklerin, (i) mensuplarının statü ve ödül – para, statü, etki- için birbirleriyle mücadele içinde oldukları kabulünün esas olduğu, (ii) mesleği icra etme gücünün kaynağı olarak teknik- bilgi temelli uzmanlık iddialarının yerine politik gücün önemine vurgu yapıldığı ve (iii) mesleğin müşteri için en iyi sonucu verecek*

şekilde icra edilmesi idealinin ön plan çıkarılmadığı izlenmektedir³ (Scott, 2008). Her iki izah ve bunları uzlaştırmaya çalışan eklektik profesyonelleşmesini tamamlamış meslek izahlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Barber' a (1963) göre profesyonel rolün temel özelliklerinin başında otonomi gelmektedir. Bir diğer ifade ile mesleği icra edenin uzmanı olduğu bilgiyi uygulama ve geliştirme açısından kendi kendini kontrol ediyor olması esastır. Freidson (1970: 76) da mesleki otonomiye sahip olmanın kritik önemini, yarı-profesyonel mesleklerin formel eğitim müfredatları geliştirme, etik kodlar hazırlama, lisans veya sertifikasyon sistemleri kurma gibi çabalara rağmen profesyonel meslek statüsüne ulaşamamaları örneği ile açıklamaktadır. Freidson'a (1970: 76) göre bu çabaların sonuç vermemesinin sebebi, mesleki otonomilerinin baskın bir başka meslek tarafından sınırlandırılmış olmasıdır. Larson'a (1977) göre profesyonelleşmiş bir meslek, tarihsel olarak spesifik bir iş örgütlenme formudur. Bu örgütlenme formunun temel karakteristiği, -görel olarak değişmekle birlikte-, (i) mesleki kontrol altında formel ve belgelenirilebilir bir eğitime dayalı olarak elde edilen mesleği icra etme ayrıcalığı (credentials) ve (ii) mesleği icra edene saygın bir sosyal statü garanti eden pozisyonudur. Abbott (1988: 318) ise bir *mesleğin*, (i) bir örgütlenme biçimi olmasının, (ii) sosyal olarak hürmet görmesinin, (iii) mesleği icra edenin bilgisi ile bütünleşmiş olmasının ve (iv) mesleği icra edenler nasıl bir kariyer gelişim sürecinden geçeceğinin tanımlanmış olması koşullarını sağlaması halinde *profesyonelleşmesini tamamlamış bir meslek* olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir.

Son olarak Evetts' e (2003) göre ise profesyonelleşme, iş bölümünün esas olduğu modern toplumlarda ekonomik ilişkilerin *güven* temelinde yürütülmesi ihtiyacından doğmuştur. Bu nedenle profesyonelleşmiş bir meslek olmanın ön koşullarının başında o mesleği icra etmek spesifik bir uzmanlık bilgisine sahip olmaktır. Mesleği icra edenin sahip olduğu uzmanlık bilgisi ve bu bilginin iyi bir amaç doğrultusunda kullanıldığına (masum bilgi) duyulan inanç, meslekten olmayanların duyduğu güvenin kaynağıdır. Bu güvenin karşılığında mesleğin mensupları, hizmet sundukları müşterileri tarafından mesleki otonomi ve kendilerini toplumda ayrıcalıklı kılan yüksek bir statü ile ödüllendirilmektedirler (Evetts, 2003: 400). Dolayısıyla bu meslek izahının uzmanlık bilgisini esas aldığı sonucuna varmak mümkündür.

Sonuç olarak *profesyonelleşmesini tamamlamış bir mesleği*, (i) özel bir bilgi ve uygulamayı gerektiren, (ii) icra edilirken mesleği icra edenin imtiyazlı bir konuma sahip olduğu, (iii) mesleğin icrasının sorgusuz kabul gördüğü, (iv) güvene dayalı ve hizmeti alanın mesleği icra edeni yüksek prestijli olarak algıladığı bir süreç olarak tarif etmek mümkündür (Barber, 1963; Evetts, 2003; Sena, 2017:1-3).

Bu bölümde son olarak bir mesleğin profesyonelleştiğine karine teşkil etmesi bakımından normlara değinmek önem taşımaktadır. Wilensky (1964) mesleği icra ederken objektif olmak, herhangi bir duygusal angajmana girmeden ve kişisel farklılıkları göz ardı ederek mesleği teknik olarak icra etmenin profesyonelliği yansıtan normlar olduğunu belirtmektedir. Ancak söz konusu iki temel normun profesyonelleşmiş meslekleri diğerlerinden ayırt etmek açısından yetersiz kaldığını ve bu nedenle de meslektaş ilişkilerine dair iki temel normun profesyonelleşme açısından önem taşıdığını öne sürmektedir. Bunlardan ilki mesleğin icrası için gerekli yetkinliklere sahip olarak mesleğin gerektirdiği teknik beceriyi göstermek, mesleğin onurunu korumak, kamuoyunda eleştirilmesine engel olmak, kalifiye olmayan mesleki performansı tasvip etmemektir. İkincisi ise mesleki yetki alanının sınırlarının farkında olarak uzmanlık alanı dışında kalan iş ve işlemler için müşteriyi ilgili meslek grubuna yönlendirmektir (Wilensky, 1964).

3 Fonksiyonel izahlar genellikle *tek bir mesleğin tarihsel gelişimi ve işleyişine* odaklanmışken çatışmacı izahlar ya çok sayıda mesleğin baskın pozisyon elde etmek için yürüttükleri görel güç mücadelelerini (popülasyon düzeyinde) ya da güç ve statü için mücadele eden aktörlerin kimler oldukları, sayıları ve devletin bu süreçteki rolünü (*alan düzeyinde*) ele almışlardır (Scott, 2008).

(2) Profesyonelleşmiş Bir Mesleğe Dönüşüm Süreci

Yazında genel kabul gördüğü üzere meslekler bir süreç dahilinde profesyonelleşmektedirler. Wilensky (1964: 143) *tüm mesleklerin profesyonelleşmesinin mümkün olmadığı* tezini savunduğu çalışmasında muhasebecilik, mimarlık, hemşirelik, öğretmenlik, kütüphanecilik, reklamcılık gibi kurumsallaşma sürecinin farklı aşamalarında olan 18 mesleğin profesyonelleşme sürecini incelemiştir. Bu kapsamda (i) mesleğin tam zamanlı icra edilmeye başlanmasının profesyonelleşmenin ilk adımı olduğunu, (ii) ardından mesleki eğitim veren okulların ve sonrasında ise üniversitelerde mesleği icra edecek kişileri yetiştiren programların açıldığını, (iii) üçüncü adımda da önce yerel, sonra ulusal meslek örgütlerinin kurulduğunu, (iv) dördüncü aşamada mesleğin icrası için yetkilendirilme/ehliyeti onaylatma amaçlı yasal düzenlemelerin yapıldığını ve nihayetinde de (v) beşinci aşamada yetkin olmayanlar ile meslek ahlakına uygun davranmayanları elimine eden, meslek içi çatışmaları azaltan, hizmet alanları koruyan ve hizmet sunum idealini vurgulayan kurallar bütünü olarak mesleki etik kodların geliştirildiğini ampirik olarak göstermiştir.

Buna karşılık Caplow'a (Abbot, 1988) göre profesyonelleşme süreci dört aşamadan oluşmaktadır ve üyeliğin kurallara bağlı olduğu meslek örgütlerinin kurulması ile başlamaktadır. İkinci aşamada meslek örgütleri mesleğin ayırt edici kapsamını belirlemekte ve bu aşamada çoğu kez mesleğin adı değiştirilmektedir. Böylece mesleğin profesyonelleşme öncesi ile ilişkisi kesilerek meslek mensuplarının tekelinde ve yasal kısıtlamalarla uyumlu bir mesleki kategori⁴ yaratılmış olmaktadır. Üçüncü aşamada ise etik kodlar oluşturulmaktadır. Bu sayede bir yandan mesleğin sosyal açıdan fayda yarattığı gösterilirken, diğer taraftan mesleği yetkin şekilde icra edilip -edilmediğinin denetimi sağlanmış olmakta ve -hepsinden daha önemli olarak - meslek içi rekabet azaltılmış olmaktadır. Son ve dördüncü aşamada ise mesleğin icrasına dair yasal bir çerçevenin oluşturulması için politik girişimlerde bulunmaktadır. Böylece esas itibarıyla mesleki unvana erişim sınırlandırılmakta ve mesleki yetki alanı içindeki iş ve işlemlerin lisans sahibi olmayanlar tarafından yapılmasının önüne geçilmiş olmaktadır.

Larson (1977: 9) profesyonelleşme sürecini Profesyonelleşme Projesi olarak adlandırmakta ve '*kıt kaynakların bir kişi veya gruptan diğerine aktarılması ve mesleki özerklik için bilişsel ve normatif temelli bir meşruiyet oluşturma amacına yönelik faaliyetler bütünü*' olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda yazında profesyonelleşme projelerinin aslında bir kurumsal değişim projesi olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin DiMaggio (1991) Amerikan sanat müzeciliği alanının evrilmesini incelediği çalışmada, profesyonelleşme çabalarının alan düzeyindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Suddaby ve Viale (2011) de profesyonelleşme süreçlerinin aslında güç kazanma ve gücü koruma amacıyla yürütülen kurumsallaşma projeleri oldukları tespitini yapmaktadırlar. Çünkü bu süreçte aktörler arası kaynak değişiminin gerçekleşmesi, meslekler-arası (inter-professional) ve meslek-içi (intra-professional) güç ve statü yapısını yeniden inşa edilmesi ve hepsinden önemlisi de kurumsal çevrede yerleşik aktörlerin bu yeni kurumsal düzeni kabul etmesi söz konusudur. Dolayısıyla meslekler örgütsel alanlara çok gömülü oldukları için profesyonelleşme projeleri alanı doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Suddaby ve Viale, 2011). Bu nedenle de DiMaggio (1988) bir mesleki rolün tanımına ve icrasına dair teknik ve kültürel norm ve inanışların yenileri ile yer değiştirmesini içeren değişimlerin *çok zor ve maliyetli* olacağını altını çizmektedir. Nitekim mesleklerin profesyonelleşme süreçlerini inceleyen çalışmalar da bu tespiti desteklemektedir. Örneğin Laiho (2010) İskandinav Ülkelerinde Hemşirelik Eğitimi ile ilgili çalışmasında tarihsel süreç içerisinde *hemşirelik meslek örgütlerinin* güçlenmesi ile 'üreticinin üretimini' yani mesleği icra edecek kişilerin sahip olması gereken nitelik ve yetkinlikleri kontrol etmeye başlaması sayesinde hemşireliğin diğer tıbbi mesleklerden ayrılarak meşru bir güce kavuştuğunu belirtmektedir.

4 Örneğin, profesyonelleşme sürecinde 'haber raporlama' - 'gazetecilik', ' hastane nezaretçiliği' ise 'hastane müdürlüğü' olarak değiştirilmiştir (Wilensky, 1964).

Benzer şekilde Kanada'da yürütülen Hemşirelik Uygulamaları Projesi (NP) kapsamında (Reay vd., 2003; Reay vd., 2006) bir dizi reform ve yasal düzenleme ile birinci basamak hemşirelik profesyonel meslek haline gelmiştir. Proje kapsamında hemşirelik mesleğinin icra edilebilmesi için gereken eğitim süresi ve eğitimin içeriği genişletilerek akredite edilmiştir. Bunun sonucu olarak hemşireler mesleklerini icra ettikleri klinik alanlarda söz sahibi olmuşlar ve 'hastanın klinik durumunu değerlendirme, hemşirelik bakımı açısından tanı koyma, tedavi planlama, reçete yazma, planladığı tedaviyi uygulama' anlamında mesleki otonomiye kavuşmuşlardır. Hemşirelerin belirtilen mesleki rollerinin yanı sıra bakım ekibini yönetme ve liderlik etme gibi görevler de üstlendikleri de çalışmanın bulguları arasındadır. Dunn ve Jones (2010) da Amerika'da hemşirelik mesleğinin tarihsel süreç içerisindeki dönüşümü sayesinde birinci basamak sağlık hizmeti sunan pratisyen hekimlerle rekabet edebilecek güç ve otonomiye kavuştuklarına dikkat çekmektedirler.

(3) Mesleklerin Profesyonelleşmesi Açısından Meslek Örgütlerinin Rolü

Çalışmanın kuramsal arka planı kapsamında son olarak 'bir mesleğin profesyonelleşmesi' açısından meslek örgütlerinin rollerine değinmek gerekmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere meslek örgütleri profesyonelleşme sürecinin en temel aktörleridir ve meslek örgütlerinin kurulması bu sürecin en kritik aşamalarından biridir.

Kurumsalcı bakış açısıyla meslek örgütleri *aynı mesleğin mensupları tarafından paylaşılan anlam ve anlayışların şekillenmesini ve yeniden üretimini* mümkün kılmaları açısından önemlidirler. Bu nedenle yazında kurumsal yapının idamesi açısından meslek örgütlerinin rolü incelenmiştir (Greenwood vd. 2002: 560).

Gerek *fonksiyonel* ve gerekse *çatışmacı* lenslerle (Scott, 2008) profesyonelleşme meselesini inceleyen çalışmalarda meslek örgütlerinin rollerine dair teknik izahlar getirilmiştir. Örneğin Barber (1963: 677) meslek örgütlerinin (i) mesleğin icrasını kontrol altında tutma, (ii) meslek mensuplarının eğitimi ve mesleki sosyalizasyon standartlarını oluşturma, (iii) kamuoyu ile meslek mensupları adına iletişimi sürdürme, (iv) üyelerinin çıkarlarını tehditlere ve diğer mesleklere karşı savunma işlevlerini üstlenmektedirler.

Meslek örgütlerinin üstlendiği rolleri aşağıdaki gibi kategorik olarak tartışmak mümkündür.

Meslek örgütlerinin üstlendiği temel rollerin başında mesleği icra etme koşul ve standartlarının belirlenmesi gelmektedir. Bu nedenle meslek örgütleri *kolektif eylemin sağlandığı arenalar*⁵ oldukları ve bu arenalarda mesleğin sınırları, meslek mensubu olma koşulları ve o mesleği icra edecek bireylerin nasıl davranması gerektiğinin şekillendiği düşünülmektedir. Kabul gören davranış konusunda mutabakat sağlandığında eğitim, işe alma, sertifikasyon ve seremonilerle yeniden üretilmektedirler (Greenwood vd., 2002). Wilensky'a göre (1964) profesyonelleşme sürecinde meslek örgütleri mesleğin kapsamını sorgulayarak çekirdek faaliyetlerinin neler olduğunu, hangi görevlerin yarı-profesyonel meslek mensuplarına delege edileceğini belirlemektedirler. Bu kapsamda meslek açısından çekirdek özellikte olmayan iş ve görevler *daha çok eğitimliden daha az eğitilmiş olana* (doktordan hemşireye, hemşireden hasta bakıcıya gibi) delege edilmekte ve sonuçta *en az eğitilmiş olanlar en az ödüllendirilen* görevleri üstlenmek zorunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan bu süreçte mesleği icra açısından yetkin olan ile olmayanı ayırt edecek yapıya da karar verilmektedir. Böylece meslek mensuplarının davranışlarını standardize etme, alana giriş ve çıkışı kontrol etme, uzmanlaşma ve meslek içi iş bölümü mümkün olmaktadır.

5 Çalışmada bir mesleği temsil eden birden fazla meslek örgütünün ortak bir çatı altında örgütlendiği model esas alınmaktadır. Örneğin ülkemizde de 101 Tıpta uzmanlık derneği TTB çatısı altında yer almaktadır. Ancak aşağıda sunulan bulgularda da görüleceği üzere ülkemizde mevcut 58 hemşirelik meslek örgütü ortak bir çatı altında örgütlenmiş değildir. Dolayısıyla metinde vurgulanan hemşirelik meslek örgütlerinden oluşan arenalardan söz etmek mümkün görünmemektedir.

Meslek örgütlerine atfedilen ikinci jenerik rol ise denetim ve gözetimdir. Bu rol, meslek örgütlerinin, normatif ve zorlayıcı kurumsallaşmış pratiklere uygun davranılıp-davranılmadığını kontrol etmesine ilişkindir (Greenwood vd., 2002). Gelişmiş batı toplumlarında *profesyonel yönetim* olarak adlandırılan bir meslek örgütü- devlet ilişki formu söz konusudur. Profesyonel yönetim mekanizmasında devlet mesleki yetki alanını korumakta; meslek ise devletin alandaki otoritesini kabul etmektedir. Bu yapı içerisinde devlet, meslek mensuplarını denetleme ve alanı regüle etme yetkisini meslek örgütlerine bırakmaktadır. Dolayısıyla meslek örgütü eğitim standartlarını oluşturmakta, mesleği icra etme kurallarını düzenlemekte, etik kodları ve disiplin kurallarını belirlemekte ve denetlemektedir (Suddaby vd: 2006). Nitekim Larson (1977), meslek örgütlerinin mesleğe dair ayrıcalıklı statünün devamlılığı ve o mesleki kategorinin yetkinlik itibarıyla üstünlüğünü garanti altına alınması için devlet tarafından kabul görmesinin önemine dikkat çekmektedir.

Üçüncü rol ise meslek örgütlerinin üyelerinin çıkarlarını devlet kuruluşları, hukuk sistemi, diğer mesleklerle karşı temsil etmesini ve ihtilafli durumlarda müzakereci rolü üstlenmesini içermektedir. Meslek örgütleri bu süreçlerde meslek mensuplarının temsilcisi/sözcüsü rolü üstlenmektedirler (Greenwood vd., 2002). Şüphesiz meslek örgütlerinin meslek adına sözcülük rolünü üstlenebilmesi için elit meslek mensuplarının desteğini almış olmasının – en azından elitlerin nötr kalmalarının- gereği açıktır (Larson,1977).

Meslek mensuplarının çıkarlarını diğer meslek gruplarına karşı koruma ihtiyacı meslekler-arası çatışmalardan kaynaklanmaktadır. Profesyonelleşme sürecinin ileri aşamalarında benzer meslekler – klinik psikoloji, psikiyatri ve diğer psikolojik terapi dallarında olduğu gibi- arasında mesleki yetki alanlarının belirlenmesi açısından çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Özellikle sınırların belirsiz olduğu meslekler arasında süreklilik arz eden bir yetki alanını (jurisdiction claim) koruma ve genişletme mücadelesi yaşanmaktadır (Wilensky, 1964; Abbott, 1988). Bu çatışmalar bazen bir mesleğin diğerinin yetki alanına girme talebinden, bazen de bir mesleğin kendi yetki alanına yeni iş ve işlemleri katmak istemesinden ortaya çıkabilmektedir (Suddaby ve Viale, 2011). Meslek örgütleri sertifikasyon ve lisans verme sistemleri kurarak bu taleplere karşı mesleğin yetki alanını korumaya çalışmaktadırlar.

Meslek örgütlerinin müzakerecilik rolü sadece dışarıya karşı değil, meslek içi platformlarda da gereklidir. Çünkü çoğu meslek heterojendir, yani farklı çıkar ve talepleri olan gruplardan oluşmaktadır. Bu nedenle kararlar politik bir süreç içerisinde ve geçici konsensüsler ile alınmaktadır. Dolayısıyla meslek örgütleri heterojen mesleki gruplar arasındaki uzlaşmayı inşa etme ve koruma rolünü de üstlenmektedirler (Greenwood vd., 2002). Yaygın görülen meslek içi çatışmalardan biri kıdemliler ile mesleğe sonradan girenler arasındaki çatışmalardır (Wlensky, 1964).

Yazında meslek örgütlerinin ayrıca daha geniş bir kamusal alanda ortak hareket ederek, politikaları belirleyen kişi ve kuruluşlara yönelik *lobicilik* faaliyetleri yürüterek meslek mensuplarının yararına olan talepler için meşru bir zemin inşa etmeye çalıştıkları vurgulanmaktadır (Kirkpatrick vd., 2011). Profesyonelleşmesini tamamlamış mesleklerin kendi meslek örgütü(leri) aracılığıyla 'topluma fayda sağlayan bir mesleği icra ediyor olmaktan' kaynaklanan gücü kullanarak politika yapımcıları etkileyen "baskı gruplarına" dönüştükleri ifade edilmektedir (Barber, 1963; Golin, 2000; Evetts, 2003). Hatta meslek örgütlerinin politikaların belirlendiği/değiştirildiği süreçlerde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde politik olarak aktif roller üstlendiklerine, lobicilik yaparak hükümet kararlarını etkilediklerine dikkat çekilmektedir (Evetts, 1998: 63). Bu amaçla meslek örgütünün belirli meselelere dair görüşünü, o meseleye karşı aldığı pozisyonu açıklayan deklarasyonlar veya uygulanan politikalarının sonuçlarına ilişkin bulgularını özetleyen paylaşımlarla politika değişimini desteleyecek bir zemin inşa etme açısından etkili oldukları izlenmektedir (Catallo vd. 2014: 1-2). Kirkpatrick ve arkadaşları (2011) Danimarka'daki

sağlık reformlarının uygulandığı süreçte ülkedeki hemşirelerin %90'nının üye olduğu Danimarka Hemşirelik Örgütü'nün (DNO) -hekimlerin meslek örgütleri ile işbirliği yaparak- klinik yönetimiyle ilgili politikaların şekillenmesine müdahil oldukları, reform sürecinde oluşturulan resmi komite ve çalışma gruplarında temsilci bulundukları, konunun uzmanı danışma organları olarak kabul gördüklerini tespit etmişlerdir.

Bundan başka, kriz dönemlerinde ve meslek örgütlerinin mesleğin güçlenmesi açısından daha aktif roller üstlenbildikleri yazında tartışılmaktadır. Bu argümanı -araştırmanın tasarımı açısından da önem taşıdığı için COVID 19 Pandemi döneminde hemşirelik meslek örgütlerinin aldıkları inisiyatiflere dair örneklerle izah etmek mümkündür. Örneğin resmi web siteleri ve yayın organlarından yapılan paylaşımlara göre Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Hemşireler Birliği (ANA) ve Amerikan Uygulayıcı Hemşireler Birliği (AANP) pandemi döneminde hemşirelerin taleplerini iletmek ve pandemi döneminde hemşirelere sağlanacak mali desteklerin belirlendiği karar süreçlerini etkilemek üzere hükümet ve parlamenterler ile görüşmeler yapmışlardır. Bu iletişim süreçlerinde hemşirelik mesleğinin meşruiyetini ve hemşirelerin mesleki otonomilerini – örneğin Covid tanılı hastaya yaklaşım ve hemşirelik bakımı verilmesine dair klinik kılavuzların hazırlanması gibi- güçlendirmenin esas olduğunun altı çizilmektedir. Hemşirelerin pandemi ile mücadelede daima ön saffalarda olduğunu sürekli olarak dile getirilerek kamuoyu desteği canlı tutulmuştur. Bu sayede de hemşirelerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Coronavirus Müdahale Fonu oluşturulmasını sağlamışlardır (<https://www.nursingworld.org/>).

Benzer şekilde Kanada Hemşireler Birliği 'de (CNA) pandemi döneminde hastaların uzun süreli bakım ihtiyacı duymaları nedeniyle hemşirelik bakımının planlanması, uygulanması ve pandemi kliniklerinde verilen hizmetlerde hemşirelerin daha fazla otonomi ve rol üstlenme taleplerini ön plana çıkarmıştır. Örneğin Alberta'da, pandemi döneminde yetkili hemşirelerin (registered nurse- NP) birinci basamak sağlık hizmeti sunma, reçete yazabilme ve hastayı klinik olarak takip etme gibi alanlarda daha fazla mesleki otonomi elde ettikleri ifade edilmektedir(<https://albertanps.com/nurse-practitioners-now-permitted-to-work-autonomously-in-long-term-care-facilities/>; <https://www.cna-aiic.ca/en/coronavirus-disease/nursing-workforce>). Son olarak İngiltere'de Kraliyet Hemşire Koleji Birliği'nin (RCN) hemşirelik mesleğini temsilen pandemi döneminde kritik hale gelen acil servis hemşireliği kapasitesinin artırılması için Sağlık Bakanlığı (NHS) ile birlikte çalışma yürütmüştür Bunun yanı sıra pandemi kaynaklı sorunların çözümü için hükümete çağrı mektubu yayınlarak hemşirelerin kişisel koruyucu ekipman ihtiyaçlarının karşılanması, bulaş risklerinin azaltılması için önlem alınması ve hemşireler için bir pandemi fonu oluşturulması taleplerini iletmiştir (<https://www.rcn.org.uk/news-and-events/news>).

Sonuç olarak mesleklerin profesyonelleşmesi açısından meslek örgütlerinin rollerinin (i) mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların oluşturulması/ bunlara uygunluğunun denetlenmesi (Barber,1963; Wilensky, 1964; Larson, 1977; Abbott, 1988; Greenwood, 2002) (ii) mesleği temsil etme sorumluluğunun üstlenilmesi /meslek mensupları adına sözcülük yapılması (Larson, 1977; Abbott, 1988; Kirkpatrick vd. 2011; Catallo vd. 2014); (iii) mesleki yetki alanının korunması ve genişletilmesi (Freidson, 1970, Barber, 1963; Abbott, 1988; Scott, 1995; Greenwood, 2002); (iv) müzakerecilik (Freidson, 1970; Greenwood, 2002); (v) lobcilik (Kirkpatrick vd. , 2011; Catallo vd., 2014) ve (vi) meslek mensuplarının çıkarlarının savunulması ve korunması (Barber,1963; Larson, 1977) çerçevesinde incelenebileceğini söylemek mümkündür.

Belirtilen kuramsal arka plandan hareketle mesleklerin profesyonelleşmesi açısından meslek örgütlerine atfedilen rolleri merkeze alan bir araştırma tasarlanmıştır. Bu kapsamda COVID 19 pandemi döneminde ülkemizde hemşirelik meslek örgütlerinin davranışları incelenmiştir. Araştırmada izlenen metodoloji ve bulgular aşağıda özetlenmiştir.

II. Yöntem

Araştırma niteliksel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda web sitesi ve doküman inceleme ve arama motorları üzerinden anahtar sözcüklerle tarama yapılarak üç farklı veri seti elde edilerek analiz edilmiştir. Veri toplama ve analizlerde izlenen prosedürler aşağıda detaylı olarak verilmiştir.

(1) Veri Toplamada İzlenen Prosedür

Web Sitesi ve Doküman İncelemesi: Çalışma kapsamında hemşirelik meslek örgütleri ve Sağlık Bakanlığı'nın resmi web siteleri incelenmiştir. Öncelikle Türkiye'de faaliyette bulunan hemşirelik meslek örgütlerinin web sayfaları incelenmiştir. Bu amaçla İçişleri Bakanlığı'nın resmi adresinden (<https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ddb-dernek-sorgulama?asama=2>) tarama yapılmış ve 58 hemşirelik meslek örgütüne ulaşılmıştır. Söz konusu meslek örgütlerinin web sitelerinde Dünya'da Koronavirüs (Covid 19) salgınının ortaya çıktığı 1 Aralık 2019 ila 31 Mayıs 2020 tarihleri arasında COVID 19 süreci ile ilgili yayınlanan duyuru, rapor ve analizler incelenmiştir. Bu kapsamda 8 hemşirelik meslek örgütünün web sitelerinde paylaşmış oldukları 166 dokümanın araştırmanın sorunsalı ile ilgili olduğu kanaatine varılmıştır. Söz konusu meslek örgütlerinin web sayfalarında yer alan dokümanlar üzerinden pandemi döneminde üstlendikleri roller ve aldıkları inisiyatifler incelenmiştir.

Dokümanlar basit kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu amaçla öncelikle meslek örgütlerinin rollerine dair yazında meslek örgütlerine atfedilen roller incelenerek net bir kavramsal çerçeve çizilmiştir (Tablo 1). Bu kavramsal çerçeveden hareketle hemşirelik meslek örgütlerinin web sayfalarından elde edilen 166 metin incelenerek kodlanmıştır. Söz konusu kodlar birleştirilerek kategorize edilmiş ve temalara ulaşılmıştır.

Ülkemizde genel olarak meslek örgütleri ve spesifik olarak da hemşirelik meslek örgütlerine ilişkin batı literatüründe tanımlanan rollerin tümünün gözlenmeyebileceği ihtimali dikkate alınmıştır. Bir diğer ifade ile araştırmanın yürütüldüğü bağlamın, özgün yazının inşa edildiği bağlamdan farklı olduğu varsayımı yapılmıştır. Bu varsayımdan hareketle analiz edilen metinlerde, özgün yazında meslek örgütlerine atfedilen tüm rol kategorilerinin çıkmayabileceği düşünülerek metinlerden kategoriler çıkmasına izin verilmiş ve bazı kategoriler birleştirilmiştir (Reay, Goodrick, Waldorff ve Casebeer, 2017; Mair, Battalina ve Cardenas, 2012). Örneğin yazında verilmiş olan tanımlardan 'gelişmeleri takip etme' 'davranışları standardize etme' 'mesleki eğitim' birleştirilerek 'mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların oluşturulması/ bunlara uygunluğun denetlenmesi' teması ortaya çıkarılmıştır. Bir diğer örnek ise meslek mensuplarının 'temsili sözcüsü' ve 'temsilci/danışılma görevi üstlenme' ile birleştirilerek 'mesleği temsil etme sorumluluğu alma /meslek mensupları adına sözcülük görevi üstlenme' rol teması çıkarılmıştır. Analiz bulguları tema, alt tema ve örnek ifadeler ile tablolaştırılmıştır. Örnek ifadelerin seçiminde temayı ve kategoriyi (Sığı, 2018) en iyi şekilde temsil etme kriteri kullanılmıştır. Son aşamada ise tüm paylaşımların tema ve alt temaların frekansları hesaplanarak COVID 19 döneminde hemşirelik meslek örgütlerinin hangi rollerinin öne çıktığı tespit edilmiştir.

İkinci adımda Sağlık Bakanlığı'nın resmi web siteleri incelenerek hemşire meslek örgütlerinin veya bireysel olarak mesleği temsilen hemşirelik okullarından akademisyenlerin veya sağlık çalışanı olarak hemşirelerin COVID 19 sürecinde sağlık alanını regüle eden kararların alımında ne ölçüde etkili oldukları ve bakanlık tarafından ne ölçüde dikkate alındıkları incelenmiştir. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığı resmi web sitesi ve pandemi iletişimi için açtığı Covid-19 web sitesinde de yapılan (i) paylaşımlar, (ii) yayınlanan klinik kılavuz ve tıbbi algoritmaları hazırlayan çalışma gruplarının üye yapısı ve (iii) Covid 19 döneminde oluşturulan Bilim Kurulları ve iller düzeyinde oluşturulan İl Pandemi Kurullarındaki üye

kompozisyonu ve bunların oluşumu ile ilgili mevzuat incelenmiştir. Bu tarama, 'koronavirüs, covid 19, coronavirüs' anahtar sözcükleri site içi arama alanına girilerek yapılmış ve söz konusu anahtar kelimeleri içeren 226 dokümana (kılavuz, algoritma, talimat, sağlık çalışanlarının uymaları gereken kuralları açıklayan/güncelleyen dokümanlara) ulaşılmıştır. Söz konusu dokümanları hazırlayan çalışma ekipleri taranarak hemşirelik meslek örgütü veya mesleği temsilen hemşire üyelerin olup-olmadığı basit kodlama yöntemi ile incelenmiş ve izahı yapılmıştır.

Medyada Yer Alan Haberlerin Analizi: COVID 19 sürecinde hemşirelik meslek örgütlerine dair medyada yer alan röportaj ve haberler incelenmiştir. Bu kapsamda meslek örgütlerinin medya aracılığıyla hangi rolleri üstlendiği tespit edilmeye çalışılmıştır. 1 Aralık 2019 – 31 Mayıs 2020 tarihleri arasında Google arama motoruna (Türkçe sayfalarda arama filtresi seçilerek) Tablo 6'de yer alan anahtar kelimeler girilerek tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda 2798 habere ve hemşirelik meslek örgütlerinin medyada yer aldığı 119 haber/röportaj/yazı metnine ulaşılmıştır. Her bir haber metni yine sağlık alanında yürütülmüş olan Chreim, Williams ve Hinings (2007) çalışmasında kullanılan prosedür izlenerek analiz edilmiştir (Tablo 7).

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, izlenen veri toplama yöntemleri bazında aşağıdaki başlıklar altında toplanarak açıklanmıştır.

(1) Türkiye'de Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Üstlendiği Rollere İlişkin Bulgular

Çalışmada meslek örgütlerinin web siteleri ve topluma yönelik paylaşımları analiz edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle ülkemizde mevcut hemşirelik meslek örgütleri tespit edilerek kurumsal web sayfaları incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulguları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1.1. Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Web Sitelerinin İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Türkiye'de mevcut 58 hemşirelik meslek örgütünün web sitesi incelemesi sonucunda; 18'inin web sitesi olmadığı, 8'inin web sitelerini aktif olarak kullanmadıkları, 32'sinin web sitelerinde aktif paylaşımlarda bulunduğu; aktif paylaşım yapılan 32 web sitesinin yalnızca 8'inin koronavirüs ile ilgili duyuru ve haberlere yer verildiği tespit edilmiştir.

Bu kapsamda belirtilen 8 hemşirelik meslek örgütünün web sayfası yukarıda açıklanan prosedüre uygun olarak altı aylık dönem itibarıyla incelenmiştir. Söz konusu incelemede koronavirüs ile ilgili toplam 166 paylaşım yapıldığı; 166 paylaşımın %40'ının Türk Hemşirelik Derneği (THD) tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Meslek örgütlerinin paylaştığı 166 metin araştırmacılar tarafından okunarak kodlama şemaları oluşturulmuştur. Tablo 1 üzerinde özetlenen meslek örgütlerine atfedilen roller esas alınarak yukarıda açıklanan analiz prosedürü uygulanmıştır. Söz konusu kavramsal çerçeve referans alınarak hemşirelik meslek örgütlerinin web sitelerinden yaptıkları paylaşımlar okunmuş ve Tablo 1'de yer alan roller bağlamında 6 tema ve bu temalara uygun olarak 25 alt tema oluşturulmuştur. Hemşirelik meslek örgütlerinin pandemi sürecinde üstlendiği roller sınıflandırılmıştır (Tablo 2).

Hemşirelik meslek örgütlerinin pandemi sürecindeki paylaşımları Tablo 2 kapsamında ele alınarak analize tabi tutulmuştur. Bulgular (Tablo 3), 'mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların

oluşturulması/ bunlara uygunluğun denetlenmesi, meslek mensuplarının çıkarlarını savunma ve koruma, mesleki yetki alanını genişletme, mesleği temsil etme sorumluluğu alma /meslek mensupları adına sözcülük görevi üstlenme, müzakere etme ve lobicilik' rollerinin ön plana çıktığına işaret etmektedir. Bulgular, hemşirelik meslek örgütlerinin Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan COVID 19 ile ilgili hasta bakım kılavuzları, vaka yönetimi vb. dokümanları ve Türk Tabipler Birliği (TTB) çatısı altında⁶ faaliyette bulunan Türk Psikiyatri Derneği ve Türk Hematoloji Derneği'nin dokümanlarını paylaştıklarını göstermektedir. Bu kapsamda Türk Hemşirelik Derneği'nin "COVID-19 Hemşire Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritma" kitapçığı ile Türk Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği "Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık- COVID-19 Pandemisi'ne Özel" başlıklı kitapçıklar yayınladıkları da tespit edilmiştir. Bu paylaşımlar, hemşirelik meslek örgütlerinin mesleğin icrasını/hizmetin üretimini standardize etmeye yönelik inisiyatif alması olarak değerlendirilmiştir.

Hemşirelik meslek örgütlerinin incelenen dönemde üstlenmiş oldukları rollerden hangilerinin bas-
kın olduğunu belirlemek üzere ilave bir çalışma yürütülmüştür. Tablo 4 üzerinde görüldüğü gibi 1 Ara-
lık 2019 - 31 Mayıs 2020 döneminde hemşirelik meslek örgütlerinin web siteleri üzerinden yaptıkları paylaşımların %66'sı mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların oluşturulması/ bunlara uygunluğun denetlenmesi , %18'i lobicilik, %10'u meslek mensuplarının çıkarlarını savunma ve ko-
ruma, %5'i mesleği temsil etme sorumluluğu alma /meslek mensupları adına sözcülük görevi üstlenme,
%0,5'i müzakere etme ve %0,5'i mesleki yetki alanını genişletme rollerine dair olduğu tespit edilmiş-
tir. Bulgular, hemşirelik meslek örgütlerinin en çok mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartla-
rın oluşturulması rolünü; en az ise mesleki yetki alanını genişletme ve müzakere rollerini talep ettikle-
rini işaret etmektedir.

6 Bilindiği üzere meslek sosyolojisini konu alan literatürde hemşirelik mesleğinin tıbbın dominant ve 'hemşirelerin astlık konumunda' (Freidson, 1970; Scott, 2008) olduğu bir sistemin mevcudiyetine dair eleştiriler yer almaktadır. Bu nedenle söz konusu bulgu bu çalışmanın sorunsal kapsamında olmamakla birlikte önem taşımaktadır.

Tablo 1. Meslek Örgütlerinin Literatürdeki Rol Tanımları

Meslek Örgütlerinin Roller	Tanımlar
Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi	<p>Yerleşik bir meslekte dernekler, özkontrol (üreticinin üretimini kontrol etme) ve üyelerinin eğitimi gibi rolleri üstlenirler (Barbet, 1963: 677).</p> <p>Meslek örgütleri; uğraşın meslek olup olmadığına, mesleki görev tanımlarının neler olduğuna, işe alımların kalitesini arttırmak gibi roller içerisinde olur. Buradaki amaç; 'yetkin kişiyi yetkin olmayanı ayırma çabasıdır' (Wilensky, 1964: 144).</p> <p>Mesleki örgütlerin iç ve dış rekabeti düzenleme çabaları ile mesleki eğitimin profesyonel uygulamalar ile kurumsallaşmasını gerektirdiğini belirtir. Bu şekilde 'üreticilerin üretiminin organize edilmesi' ni kontrol edebilir (Larson, 1977:70).</p> <p>Nitelikli Meslek Dernekleri mesleği icra edenlerin bir meslek içindeki faaliyetlerini koordine etmek, yeni teknolojik gelişmeleri takip etmek için kurulmuşlardır (Millerson dan akt. Abbott, 1988:11)</p> <p>DiMaggio müzeler ile ilgili çalışmasında; üreticinin üretiminin profesyoneller tarafından kontrol edilmesini ve eğitim alanında teşvikler oluşturularak meslek mensuplarının uygulamalarının standardize edilmesini amaçlamıştır (DiMaggio, 1991: 274).</p> <p>Mesleki örgütler, meslek mensuplarının normatif ve zorlayıcı temeller ile oluşturulan çerçeve, kural ve normlara uyup-uyumadıklarını denetleme rolü üstlenir. Bu kapsamda mesleğe dair inşa edilen çerçevenin devamlılığını sağlamak (kurumsallaştırmak) için eğitim, sertifikasyon, mesleğe kabul seromonileri gibi süreçleri kullanılmaktadır (Greenwood, 2002: 61)</p> <p>Mesleki örgütleri; eğitim standartlarını oluşturma, meslek mensuplarını denetleme ve alımı regüle etme yetkisini sahiptir (Suddaby vd: 2006).</p> <p>Mesleki dernekleri, üyelerinin 'temsili sözcüsü' olarak görülmektedir. Ancak yine de mesleğin seçkinlerinin desteğini alarak alanda temsili olarak başarılabilmektedir (Larson, 1977: 70).</p> <p>Mesleki dernekler temsili görevi gören yetkin kişiyi yetkin olmayanı ayırma konusunda girişimleri ile üyelerinden destek toplamaktadır. Ayrıca üyelerine halkın mesleki algısı üzerindeki kişisel etkileri hakkında bilgilendirme yapmaktadır (Abbott, 1988).</p> <p>Danimarka Hemşire Birliği ülkedeki sağlık sistemi içerisinde çalışan hemşirelerin yüzde 90'ından fazlasını temsil etme görevini üstlenmektedir. Danimarka Hemşire Birliği ve Tıp Birliği, politikaların şekillenmesinde rol oynamakla birlikte parlamento ve ulusal sağlık idaresi tarafından düzenlenen resmi komite ve çalışma gruplarında uzman danışma organı kabul edilmiştir (Kirkpatrick, Dent ve Jespersen , 2011).</p> <p>Profesyonel hemşirelik örgütleri, politika konularında hemşireleri temsil eder ve hemşirelerin ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi olarak aktif olmaları için çalışmalar düzenler (Catallo, Spalding ve Haghiri-Vijeh, 2014: 1-2).</p> <p>Mesleklerin eğitimleri, araştırmaları devletin zihinsel hareketlerinden giderek daha fazla bir biçimde desteklendiklerinden, meslekler giderek kendi profesyonel dernekleri vasıtasıyla eylemlere yanıt verme ve kontrol etme eğilimindedir. Meslekler hem resmi yasal süreçleri hem de idari kararları kontrol etmeye çalışmaktadır (Barber, 1963:683).</p>
Mesleği Temsil Etme Sorumluluğu Alma /Meslek Mensupları Adına Sözcülük Görevi Üstlenme	
Mesleki Yetki Alanını Genişletme	

	<p>Amerika Tıp Birliği, ülkenin mevcut hekim miktarını kontrol altına alma hakkına sahiptir. AMA ve Amerikan Tıp Kolejlere Birliği ortak komitesi tarafından onaylanan okullar tarafından mezun olunan hekimler mesleğe alınmakta olup, meslek birliği lisanslama için asgari eğitim standartlarını belirlemektedir. Aynı zamanda mesleki uygulamaların ruhsatlandırılmasında, yetkinin çoğu AMA' ya verilmiştir veya AMA' nın önerilerine dayanmaktadır. Tıp mesleğinin icra etme şartları, reçete yazma gibi spesifik konularda devlet desteği ile yetki alanlarını genişletmişlerdir (Freidson, 1970: 30-33)</p> <p>Mesleki derneğin devlet tarafından tanınması gerekmekte olup, mesleki dernek, mesleğe imtiyaz taleplerinde bulunur. Yetki talebi ile meslek toplumdaki belirli haklar yolu ile tanınma isteyebilir. Bu haklar 'öz disiplin ve kasıtlı olmaması istihdam haklarını, mesleki eğitimin kontrolünü, işe alın ve ruhsatlandırılmayı' içerebilir (Abbott, 1988:58).</p> <p>Di.Maggio (1991) mizeler ile ilgili çalışmada mizeler özel mülkiyetten kamu mülkiyetine kaydırılarak kontrol edilmeye başlanmış ve profesyoneller tarafından yeni alanlar yaratılarak yetki alanı genişletilmiştir.</p> <p>Profesyonel meslekler dernekler aracılığıyla, yetki alanlarını rakiplerine karşı savunmak için devletten talepte bulunmuşlardır (Scott, 1995: 96).</p> <p>Mesleki örgütleri yetkilendirme ve tescil ettirme süreçleri ile profesyonel uygulamalara ulaşabilecek meslekleri sınırlandırma imkânına sahiptirler. Bu örgütler mesleki gereklilikleri karşılayan kurumlara izin belgesi verme, eğitim ve öğretimi değerlendirmeye ve yetkilendirmeye kontrol altına alma gibi roller üstlenebilecektir. Meslek örgütleri, yetkilendirdikleri ve tescil ettikleri hakları ve devlet desteği ile kendi kendilerini düzenleme rolü kazandırmıştır (Evetts, 1998:62)</p> <p>Meslek örgütleri meslek mensuplarının kendi içlerinde etkileşimde bulunmalarını sağlayarak; meslek mensubu olmanın kural ve koşullarını ortaya koymayı amaçlar. Aynı zamanda mesleğin faaliyet kapsamını sınırların belirlenmesi, üyelerin oluşturulması ve meslek içi davranışlar konusunda profesyonelliğin inşa edilmesi rollerini üstlenirler (Greenwood, 2002: 61).</p> <p>Meslek örgütleri devlet ile müzakere ederek mesleğin yasal ve siyasi faydalarını sağlamak ile görevlidir (Freidson, 1970: 200).</p> <p>İngiliz devletinde hekimin nerede ve hangi şartlar altında çalışacağına, sistemin nasıl edileceği hükümet tarafından belirlenmektedir. Meslek dernekleri ise mesleğin meşru temsilcileri olarak mesleği icra etme şartlarını müzakere eden komünde olmuştur (Freidson, 1970: 39).</p> <p>Mesleki birlikler üyelikleri ile birlikte uygun etkileşimler ile müzakere yapar ve temsilci görevi görürler. Müzakere ve temsil görevi genellikle mesleki kimliğin meşrulaşması ve topluluklar arası platformlarda mesleğin tanınması, kabul görmesi görevi görmektedir (Greenwood, 2002: 62).</p> <p>Aksay (2007) Türk Tabipleri Birliği'nin rol ve eylemlerini, bilgilendirme, protesto, müzakere ve toplumsal muhalefet oluşturma olarak dörde ayırarak kurumsal çevre değişimlerinde bu rollerin etkisini analiz etmiştir.</p>
Müzakere Etme	
Lobicilik	<p>Meslekler hükümet sahnesinde "baskı grupları" olarak görülmektedir ve kararları etkileme gücü çok yüksektir (Barber, 1963:683).</p> <p>Hemşirelik meslek örgütleri, sağlık sistemindeki değişimlerinde -ortak yönetim modelin- mesleki rollerin genişlemesi için İşleri Bakanlığı ve İl Meclisleri Birliği'ne zorla lobi yapmıştır (Kırkpatrik vd., 2011).</p> <p>ANA, RN'lere siyasi olarak aktif olmalarını ve hükümeti lobicilik konusunda destek vermelerini teşvik etmiştir. Lobi çalışmalarında, hemşirelik meslek örgütleri hükümet temsilcilerine mektup yazma, briefing verme ve sağlık politikası konularında iybirliği yapma gibi yollar denemiştir (Catallo vd., 2014:2).</p> <p>Yerleşik bir meslekte dernekler kamu veya diğer meslek gruplarının ihlaline karşı mesleki çıkarlarını savunma gibi roller üstlenirler (Barber, 1963: 677).</p>
Meslek Mensuplarının Çıkarlarını Savunma ve Koruma	<p>Meslek örgütleri pazarda mesleki çıkarlarını hükümet dışı baskılardan korumak için çalışmış ve hükümetten talepte bulunmuşlardır. Bazen hükümetten bile kendini korumak için talepte bulunarak daha fazla özerklik elde etmeye çalışmışlardır (Larson, 1977: 56).</p> <p>Meslek örgütleri profesyonelleşme sürecinde üyelerinin çıkarlarını koruma ve savunma rolleri üstlenmiştir (Evetts, 1998: 62).</p>

Tablo 2. Meslek Örgütlerinin Pandemi Sürecinde Üstlendiği Rollerın Sınıflandırılması

Tema	Alt Tema	Açıklama
1. Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi	<p>COVID-19 ile ilgili</p> <p>1.1. Hemşirelik bakımına ilişkin rehber/ kılavuz</p> <p>1.2. Eğitim amaçlı sunum materyelleri</p> <p>1.3. Kitapçık</p> <p>1.4. Duyuru</p> <p>1.5. Makale</p>	Meslek mensuplarının Covid 19 sürecinde gelişmeler hakkında bilgilendirilme, gelişmelerin takibi ve profesyonel uygulamaların kurumsallaşması için kılavuz ve eğitim materyalleri gibi dokümanların paylaşarak kontrolün sağlanması, uygulamaların standartlaştırılması ve 'üreticinin üretiminin organize' edilmesi amaçlanmıştır.
2. Meslek Mensuplarının Çıkarlarını Savunma Ve Koruma	<p>2.1. Meslek üyelerinin hak talepleri</p> <p>2.1.1. Uzun mesai saatleri</p> <p>2.1.2. Ek ücret ve tazminat,</p> <p>2.1.3. Koruyucu malzeme ve ekipman isteği,</p> <p>2.1.4. Yetersiz beslenme,</p> <p>2.1.5. Bulaş riski nedeniyle eve gidilemediği durumlar için barınma sorunu,</p> <p>2.1.6. Psikolojik destek</p> <p>2.2. Mesleği karalayanları kınama</p> <p>2.3. Meslek üyelerine duyuru</p>	Meslek üyelerinin Covid 19 sürecindeki iç ve dış baskılara karşı haklarını korumak ve sorunların düzeltilmesi için müdahil olma, meslek üyelerine süreçteki mücadelesini örgütün destek duyuru mesajı, mesleği karalamaya çalışanları kınama gibi dokümanları içermektedir.
3. Mesleki Yetki Alanını Genişletme	<p>3.1. Basın açıklaması</p>	Meslek örgütlerinin Covid 19 sürecinde alanda çalışan veya yeni girecek olan meslek mensuplarını eğitim, çalışma şartları ve istihdam miktarını belirleme ile resmi yasal süreçler ve idari kararlarda rol alma çalışmalarını içermektedir.
4. Mesleği Temsil Etme Sorumluluğu Alma /Meslek Mensupları Adına Sözcülük Görevi Üstlenme	<p>4.1. Mesleki mevcut durum analiz raporu</p> <p>4.1.1. Bilim Kurulu ve İl Pandemi kurulunda olma talebi</p> <p>4.1.2. Hemşirelik mesleğinin icrasına dair iş akışlarının belirlendiği/ değiştirildiği kılavuz ve algoritmaları hazırlayan ekipte olma talebi</p>	<p>Meslek örgütlerinin Cumhurbaşkanlığına, Sağlık Bakanlığı ve danışmanlıklarına, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü, Yönetim Hizmetleri Genel Müdürü ve Sağlık Meslekleri Dairesi Başkanlığına gönderdiği mevcut durum analiz raporları;</p> <p>(1) Covid 19 sürecinde sağlık alanını regüle eden kurul ve komitelerde yer almak, uzman olarak görüşlerinin alınması talepleri,</p> <p>(2) Hemşirelik mesleğinin icrasına dair iş akışlarının belirlendiği/değiştirildiği kılavuz ve algoritmalar hemşirelerin yer almadığı ekiplerce yazılması talepleri,</p> <p>(3) Temsilci görevi üstlenerek alandaki sorunlara müdahil olarak çözüm üretme ve bildirme</p>
5. Müzakere Etme	<p>5.1. Sağlık Bakanlığı ile görüşme</p>	Covid 19 sürecinde <i>meslek örgütleri devlet ile</i> görüşmeler gerçekleştirerek hemşirelik mesleğinin icra şartlarını müzakere etmeyi kapsamaktadır.
6. Lobicilik	<p>6.1. İttifaklar oluşturma girişimleri</p> <p>6.1.1. Röportaj ve köşe yazıları</p> <p>6.1.2. Muhalefet liderleri ile ittifak</p> <p>6.1.3. Cumhurbaşkanlığına Mektup</p> <p>6.1.4. Cumhurbaşkanlığına Çağrı</p> <p>6.2. Meslek üyelerine destek mesajı</p>	Covid 19 sürecinde medya organları, cumhurbaşkanlığı, siyasi liderler ve diğer meslek örgütleri ile ittifaklar ve baskı grupları oluşturarak mesleki sorunları dile getirme, mektup ve çağrı çalışmaları yapma, meslek mensuplarının yararına sonuçlar elde etme ve meslek mensuplarına desteği içermektedir.

Tablo 3. Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Web Sitelerinde Yaptıkları Paylaşımların Analizi

Hemşirelik Meslek Örgütünün Adı/kuruluş tarihi/üye sayısı	Tarih aralığı	COVID 19 ile İlgili Paylaşımın Kodları Bazında Kategorizasyonu (Category)	Paylaşımın Açıklaması (Definition)	Paylaşımın Kod İçeriği (Codes)	Örnek İfadeler (Example)
Türk Hemşireler Derneği (THD) Kuruluş Yılı: 23.08.1933 Üye Sayısı: Belirtilmemiş	27 Ocak-29 Mayıs 2020	Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi	Mesleği icra eden meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığı ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık/sunum ve duyurular ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretimini kontrol altına alma	11 Kılavuz: Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan 6 Covid-19 Rehberleri (algoritma, vaka yönetimi, sağlık çalışını değerlendirme) THD tarafından yayınlanan 2 Covid-19 Hemşire Eğitim Rehberi, Hak ve Sorumluluk Rehberi, Psikiyatri Hemşireleri Derneği tarafından hazırlanan 3 Kriz Döneminde Davranış Rehberi 1 Kitap: Covid-19 algoritma kitabı THD tarafından hazırlanan 1 Covid-19 Hemşire Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritma Kitabı 3 Eğitim amaçlı sunum materyelleri: THD tarafından hazırlanan ekipman kullanım videoları 9 Duyuru: Meslek üyelerini Covid 19 ile ilgili 9 bilgilendirme duyurusu 4 Hak ve Çıkar Koruma Talebi: Meslek üyelerinin alandaki sorunlarına müdahil olma ve talepte bulunma (ekipman yetersizliği, çalışma şartları, barınma, koruma) 2 Kinama: Haber programında konuşmacıların hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerini kinama	“COVID-19 salgınında acillerde, yoğun bakım ünitelerinde, kliniklerde, ameliyathanede, aile sağlığı merkezlerinde, evde sağlık hizmetlerinde görev yapan hemşirelerin ve yönetici hemşirelerin en güncel ve kanıtla dayalı bilgilere ulaşması, hizmet içi ve oryantasyon eğitimlerinde kullanılması için “COVID-19 Hemşire Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritmaları” başlıklı rehber ve algoritmalar, “Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımı ve El hijyeni” konulu iki video hazırlanmıştır. ... Bu rehber Türk Hemşireler Derneği, Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü.. tarafından hazırlanmış... rehber ve videolar Sağlık Bakanlığı ve ilgili birimlerle 17.04.2020’de paylaşılmıştır.” Kılavuz
Meslek Mensuplarının Çıkarlarını Savunma Ve Koruma		Meslek mensuplarının sorunların düzeltilmesi için talepte bulunma, medya kanallarında hemşirelik dışındaki kişilerin meslek ile ilgili görüşlerini kinama			“Sağlık hizmeti sunulan kurumlarda COVID-19 ile mücadelede meslektaşlarımızdan gelen geri bildirimler doğrultusunda saptamış olduğumuz; Koruyucu ekipmana yönelik sorunlar.. çözümüne yönelik önerilerimizi Cumhurbaşkanlığı, Sağlık Bakanlığı ve ilgili birimlere ilettik.” Talep ve Çıkarlarını koruma “Tüm Türkiye’ye seslendiği bu programda, hiçbir fikri olmayan bir konuda, ... “konuşma tarzına

				<p><i>bakınca orada toplanan kişiler de ya hemşire arkadaşlarımız, teknisyenler, doktor dışı sağlık personeli" ifadelerini tahihsizlik olarak değerlendiriyoruz."</i> Kınama</p> <p><i>"Cumhurbaşkanlığına, Sağlık Bakanlığı'na ve ilgili birimlere COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarına yapılacak 3 aylık ek ödemeye yönelik görüş yazısı Sağlık Bakanlığı'na gönderildi ve kamuoyuna duyuru yapıldı."</i> Talep ve çıkarlarını koruma</p> <p><i>"Emeğimizi değersizleştiren, ücretlerinizi ezdiren, çalışma koşullarımızı her geçen gün zorlaştıran yönetim anlayışı değişinceye; sağlıktaki bu ölümcül şiddeti tam olarak ortadan kaldıracak yasal düzenlemeler yapılncaya; ...mücadeleyi hep birlikte yükseltmekte kararlı olduğumuzu göstermeye devam edeceğimizi duyuruyoruz."</i> Basın Açıklaması</p> <p><i>"Bilim kurumlarında hemşirelerin de temsil edilmesinin önemini bir kez daha hatırlatıyor, tüm kurumlarda nitelikli ve güvenli hemşirelik bakımı verilebilmesi için Türk Hemşireler Derneği ile bazı üniversite ve hemşirelikte özel dal dernekleri işbirliğinde hazırlanmış olan ve tarafımıza iletilen "COVID-19 Hemşirelik Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritmaları" başlıklı rehberin ve "Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımı ve El Hijyeni" videolarının bakanlığınız hastanelerinde kullanılmasını arz ediyoruz."</i> Mesleki Mevcut Durum Analiz Raporu</p> <p><i>"Sağlık Meslek Örgütleri olarak, Sağlık Bakanımız Sayın Fahrettin Koca ile görüştük. Corona Pandemisi'ne yönelik ülkemizdeki güncel durumun ağırlıklı olarak gündemi oluşturduğu toplantıda...."</i> Görüşme</p> <p><i>"Prof. Dr. Sevilay Şenol Çelik Aydınlık'a konuştu: Hemşirelerin öntündeki engelleri kaldırmı!</i></p>
Mesleki Yetki Alanını Genişletme	Alanı regüle etmeye yönelik mevzuata müdahil olma hareketi	1 Basın Açıklaması: Sağlık Bakanlığının yasal düzenlemelerinde meslek örgütünün görüşünün alınmasını kapsamaktadır.		
Mesleği Temsil Etme Sorumluluğu Alma /Meslek Mensupları Adına Sözcülük Görevi Üstlenme	Sağlık alanını regüle eden kurul ve komitelerde yer alma talebi Hemşirelik mesleğinin icrasına dair çalışmalarda ekibe dahil olma talebi Temsilci görevi üstlenerek alandaki sorunlara müdahil olma	6 Mesleki mevcut durum analiz raporu: Sağlık Bakanına bilim kurullarında ve İl Pandemi kurullarında olma talebi, mevcut durumdaki sorunlar: iş gücü yetersizliği, uzmanlaşma eksikliği, tıbbi malzeme talebi, psikolojik danışmanlık ihtiyacı, barınma talebi, hak kayıplarının dile getirilmesini kapsamaktadır.		
Müzakere Etme	Mesleğin icrasına yönelik talep ve öneriler	1 Görüşme: Sağlık Bakanlığı ile görüşmeler yürüterek kurullarda görev alma, kılavuz hazırlama sürecine dahil olmaya dair müzakerelerde bulunma, alan sorunlarına müdahil olma isteklerini iletilmişlerdir.		
Lobicilik	Çağrı, mektup, brifing notları, uluslararası meslek örgütleri	Medya organları ile ittifaklar oluşturarak 21 röportaj ve haber		

<p>Türk Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği (TYBHD) Kuruluş Yılı: 14.02.1992 Üye Sayısı: 544</p>	<p>12-18 Nisan 2020</p>	<p>Mesleği Temsil Etme Sorumluluğu Alma /Meslek Mensupları Adına Sözcülük Görevi Üstlenme</p>	<p>Sağlık alanını regüle eden kurul ve komitelerde yer alma talebi Alan sorunlarına müdahil olma</p>	<p>3 Mesleki mevcut durum analiz raporu: Covid 19 sürecinde Yoğun Bakım hemşireliğindeki sorunlar ve güncel durum raporu (ekipman yetersizliği, çalışma saatleri ve şartları, çalışanlara yetersiz test vb.) bulunmaktadır.</p>	<p>1 İttifak: Muhalefet Lideri ile ittifak oluşturmak için görüşme</p> <p>5 Destek mesajı: Meslek örgütlerinin üyelerin süreçteki sorumluluklarını, mücadeleleri destekleme mesajları</p> <p>1 Çağrı: Cumhurbaşkanlığına alan sorunlarında temsilcilik talep ve çağrıda bulunma</p> <p>1 Mektup: Cumhurbaşkanlığına alan sorunlarında temsilcilik talebinde bulunma</p>	<p>yazıları yayımlatma</p>	<p>'Röportaj</p> <p>'<i>Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde Öğretim Üyesi ve Türk Hemşireler Derneği (THD) Genel Sekreteri olan Dr. Azize Atlı Özbaş ile hemşirelerin yaşadığı sorunları konuştuk.</i>'</p> <p>Röportaj</p> <p>'<i>Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN) Başkanı Annette Kennedy' den THD ve Türk Hemşirelere destek mesajı var!.. Ülkenizde uzun saatler çalışan ve zor koşullarda hastalarına gerekli bakımı sunmak için fedakarlıklar yapan tüm hemşirelerle dayanışma içinde olduğumuzu ve şükranlarımızı sunduğumuzu belirtmek isteriz.</i>'</p> <p>Destek Mesajı</p> <p>'<i>Ülkemizdeki tüm hemşireleri temsil eden Türk Hemşireler Derneği olarak...Devletimiz tarafından sürdürülen COVID-19 salgını mücadelesi kapsamında sağlık hizmetlerinin organizasyonu, işleyişi, sorunları önleme, sorunlarla baş etme, bakım, sağlık eğitimi, tedavi vb. hizmetlerde 200 bini aşan sayı ile sağlık ekibinin büyük çoğunluğunu oluşturan, sahada, klinik ve akademik alanda hizmet eden meslektaşlarımızın da "Koronavirüs Bilimi Kurulu'nda" yer almasını elzem ve faydalı olacağını düşünmekteyiz.</i>'</p> <p>Çağrı</p> <p>'<i>Temel düzeyde yoğun bakım oryantasyon eğitiminin Türk Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği tarafından "Covid-19 Pandemisi'ne Özel Hazırlanan "Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık" kullanılarak hızlı ve yaygın biçimde yapılması... Günlük çalışma saatlerinin 12 saati aşmayacak şekilde planlanmasını... Sürecin yönetimine yönelik mesleki örgütlerin katkısının alınmasını önermekteyiz.</i>'</p> <p>Mesleki mevcut durum analiz raporu</p>
---	-------------------------	---	--	---	---	----------------------------	---

					<p>2 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 2 Covid-19 hemşire eğitim rehberi ve bakım algoritmaları</p> <p>6 Eğitim amaçlı sunum materyelleri: TYBHD tarafından hazırlanan üyeleri için 6 kıyafet ve cihaz kullanım eğitim videosu</p> <p>1 Kitapçık: TYBHD tarafından yayınlanan 'Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık- Covid-19 Pandemisi' ne Özel' kitapçık.</p> <p>5 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 1 Covid 19 dönemi iş sağlığı kapsamında sorumluluklar DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid-19 ile ilgili koruma kuralları DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid 19 dönemi sağlık çalışanlarının sorumlulukları Türk Psikiyatri Derneği (tıp) tarafından paylaşılan 2 Covid 19 dönemi ruhsal destek kılavuzu paylaşılmıştır.</p> <p>2 Kitapçık: Covid 19 ile ilgili YB hemşiresi için 1 kitapçık Covid 19 ile ilgili THD tarafından yayınlanan 1 algoritma kitapçığı</p> <p>4 Meslek üyelerine duyuru: Meslek üyelerini süreçteki sorumlulukları için örgütün destekleme mesajı</p>	<p>"TYBHD tarafından hazırlanan bu kitapçığın amacı, Koronavirüs (COVID-19) pandemisi süresince, yoğun bakım ünitesinde görevlendirilen hemşirelerinin, yoğun bakımda uygulanan tedavi ve bakım girişimlerine yönelik gereksinim duyacakları güncel bilgilere hızlı şekilde ulaşmalarını sağlamaktır." Kitapçık</p> <p>"Bu rehber "Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği" tarafından Covid-19 salgını sırasında çocukların, gençlerin ve ailelerin ruh sağlığını desteklemenin yanı sıra, baş etme becerilerini, psikolojik iyilik hali ve dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla oluşturulmuştur."</p> <p>"Bu rehber DSÖ tarafından, hafif düzeyde semptomlar gösteren ve COVID-19 olduğundan şüphelenilen hastalar için güvenli evde bakım önerileri ve temalarının yönetimi ile ilgili halk sağlığı önlemleri ihtiyacını karşılamak için geliştirilmiştir."</p> <p>"Hizmet veren tüm meslektaşlarımız için hizmet içi eğitim gereksinimlerinin değerlendirilip kurumsal düzeyde hemşirelik yöneticileri ile iş birliği yapılmalıdır... Bu mücadelede ön saflarda hizmet sunan meslektaşlarımızı bir kez daha alkışlıyoruz." Duyuru</p>
<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi</p>	<p>Mesleği icra eden meslek mensuplarının Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık/sunum ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi</p>	<p>Mesleğin mensuplarının DSÖ, Tıp ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Mesleğin yönetiminde iş birliği</p>	<p>2 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 2 Covid-19 hemşire eğitim rehberi ve bakım algoritmaları</p> <p>6 Eğitim amaçlı sunum materyelleri: TYBHD tarafından hazırlanan üyeleri için 6 kıyafet ve cihaz kullanım eğitim videosu</p> <p>1 Kitapçık: TYBHD tarafından yayınlanan 'Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık- Covid-19 Pandemisi' ne Özel' kitapçık.</p> <p>5 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 1 Covid 19 dönemi iş sağlığı kapsamında sorumluluklar DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid-19 ile ilgili koruma kuralları DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid 19 dönemi sağlık çalışanlarının sorumlulukları Türk Psikiyatri Derneği (tıp) tarafından paylaşılan 2 Covid 19 dönemi ruhsal destek kılavuzu paylaşılmıştır.</p> <p>2 Kitapçık: Covid 19 ile ilgili YB hemşiresi için 1 kitapçık Covid 19 ile ilgili THD tarafından yayınlanan 1 algoritma kitapçığı</p> <p>4 Meslek üyelerine duyuru: Meslek üyelerini süreçteki sorumlulukları için örgütün destekleme mesajı</p>	<p>"TYBHD tarafından hazırlanan bu kitapçığın amacı, Koronavirüs (COVID-19) pandemisi süresince, yoğun bakım ünitesinde görevlendirilen hemşirelerinin, yoğun bakımda uygulanan tedavi ve bakım girişimlerine yönelik gereksinim duyacakları güncel bilgilere hızlı şekilde ulaşmalarını sağlamaktır." Kitapçık</p> <p>"Bu rehber "Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği" tarafından Covid-19 salgını sırasında çocukların, gençlerin ve ailelerin ruh sağlığını desteklemenin yanı sıra, baş etme becerilerini, psikolojik iyilik hali ve dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla oluşturulmuştur."</p> <p>"Bu rehber DSÖ tarafından, hafif düzeyde semptomlar gösteren ve COVID-19 olduğundan şüphelenilen hastalar için güvenli evde bakım önerileri ve temalarının yönetimi ile ilgili halk sağlığı önlemleri ihtiyacını karşılamak için geliştirilmiştir."</p> <p>"Hizmet veren tüm meslektaşlarımız için hizmet içi eğitim gereksinimlerinin değerlendirilip kurumsal düzeyde hemşirelik yöneticileri ile iş birliği yapılmalıdır... Bu mücadelede ön saflarda hizmet sunan meslektaşlarımızı bir kez daha alkışlıyoruz." Duyuru</p>
<p>Halk Sağlığı Hemşireliği Derneği Kuruluş Yılı: 09.09.2014 Üye Sayısı: Belirtilmemiş</p>	<p>2-6 Nisan 2020</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi</p>	<p>Mesleğin mensuplarının DSÖ, Tıp ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Alanın yönetiminde iş birliği</p>	<p>2 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 2 Covid-19 hemşire eğitim rehberi ve bakım algoritmaları</p> <p>6 Eğitim amaçlı sunum materyelleri: TYBHD tarafından hazırlanan üyeleri için 6 kıyafet ve cihaz kullanım eğitim videosu</p> <p>1 Kitapçık: TYBHD tarafından yayınlanan 'Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık- Covid-19 Pandemisi' ne Özel' kitapçık.</p> <p>5 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 1 Covid 19 dönemi iş sağlığı kapsamında sorumluluklar DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid-19 ile ilgili koruma kuralları DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid 19 dönemi sağlık çalışanlarının sorumlulukları Türk Psikiyatri Derneği (tıp) tarafından paylaşılan 2 Covid 19 dönemi ruhsal destek kılavuzu paylaşılmıştır.</p> <p>2 Kitapçık: Covid 19 ile ilgili YB hemşiresi için 1 kitapçık Covid 19 ile ilgili THD tarafından yayınlanan 1 algoritma kitapçığı</p> <p>4 Meslek üyelerine duyuru: Meslek üyelerini süreçteki sorumlulukları için örgütün destekleme mesajı</p>	<p>"TYBHD tarafından hazırlanan bu kitapçığın amacı, Koronavirüs (COVID-19) pandemisi süresince, yoğun bakım ünitesinde görevlendirilen hemşirelerinin, yoğun bakımda uygulanan tedavi ve bakım girişimlerine yönelik gereksinim duyacakları güncel bilgilere hızlı şekilde ulaşmalarını sağlamaktır." Kitapçık</p> <p>"Bu rehber "Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği" tarafından Covid-19 salgını sırasında çocukların, gençlerin ve ailelerin ruh sağlığını desteklemenin yanı sıra, baş etme becerilerini, psikolojik iyilik hali ve dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla oluşturulmuştur."</p> <p>"Bu rehber DSÖ tarafından, hafif düzeyde semptomlar gösteren ve COVID-19 olduğundan şüphelenilen hastalar için güvenli evde bakım önerileri ve temalarının yönetimi ile ilgili halk sağlığı önlemleri ihtiyacını karşılamak için geliştirilmiştir."</p> <p>"Hizmet veren tüm meslektaşlarımız için hizmet içi eğitim gereksinimlerinin değerlendirilip kurumsal düzeyde hemşirelik yöneticileri ile iş birliği yapılmalıdır... Bu mücadelede ön saflarda hizmet sunan meslektaşlarımızı bir kez daha alkışlıyoruz." Duyuru</p>
<p>Hemşirelik Eğitimi Derneği Kuruluş Yılı: 14.06.2007 Üye Sayısı: 295</p>	<p>9-29 Nisan 2020</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi</p>	<p>Mesleğin mensuplarının DSÖ, Tıp ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Alanın yönetiminde iş birliği</p>	<p>2 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 2 Covid-19 hemşire eğitim rehberi ve bakım algoritmaları</p> <p>6 Eğitim amaçlı sunum materyelleri: TYBHD tarafından hazırlanan üyeleri için 6 kıyafet ve cihaz kullanım eğitim videosu</p> <p>1 Kitapçık: TYBHD tarafından yayınlanan 'Yoğun Bakım Ünitesinde Görev Alacak Hemşireler İçin Kaynak Kitapçık- Covid-19 Pandemisi' ne Özel' kitapçık.</p> <p>5 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 1 Covid 19 dönemi iş sağlığı kapsamında sorumluluklar DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid-19 ile ilgili koruma kuralları DSÖ tarafından paylaşılan 1 Covid 19 dönemi sağlık çalışanlarının sorumlulukları Türk Psikiyatri Derneği (tıp) tarafından paylaşılan 2 Covid 19 dönemi ruhsal destek kılavuzu paylaşılmıştır.</p> <p>2 Kitapçık: Covid 19 ile ilgili YB hemşiresi için 1 kitapçık Covid 19 ile ilgili THD tarafından yayınlanan 1 algoritma kitapçığı</p> <p>4 Meslek üyelerine duyuru: Meslek üyelerini süreçteki sorumlulukları için örgütün destekleme mesajı</p>	<p>"TYBHD tarafından hazırlanan bu kitapçığın amacı, Koronavirüs (COVID-19) pandemisi süresince, yoğun bakım ünitesinde görevlendirilen hemşirelerinin, yoğun bakımda uygulanan tedavi ve bakım girişimlerine yönelik gereksinim duyacakları güncel bilgilere hızlı şekilde ulaşmalarını sağlamaktır." Kitapçık</p> <p>"Bu rehber "Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği" tarafından Covid-19 salgını sırasında çocukların, gençlerin ve ailelerin ruh sağlığını desteklemenin yanı sıra, baş etme becerilerini, psikolojik iyilik hali ve dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla oluşturulmuştur."</p> <p>"Bu rehber DSÖ tarafından, hafif düzeyde semptomlar gösteren ve COVID-19 olduğundan şüphelenilen hastalar için güvenli evde bakım önerileri ve temalarının yönetimi ile ilgili halk sağlığı önlemleri ihtiyacını karşılamak için geliştirilmiştir."</p> <p>"Hizmet veren tüm meslektaşlarımız için hizmet içi eğitim gereksinimlerinin değerlendirilip kurumsal düzeyde hemşirelik yöneticileri ile iş birliği yapılmalıdır... Bu mücadelede ön saflarda hizmet sunan meslektaşlarımızı bir kez daha alkışlıyoruz." Duyuru</p>

					Ulusal ve uluslararası meslek örgütlerinin ve Sağlık Bakanlığının kılavuzları ile uygulamaların standardize edilmesi ve kontrolü	Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi				8 Kılavuz: Covid 19 ile ilgili JBI tarafından hazırlanan 6 Sağlık personeli bilgilendirme eğitim kılavuzu 2 THD ve HEMED tarafından yayınlanan Covid 19 eğitim kılavuzu	<i>"El Hijyeni: Birinci Basamak, Toplum ve Akut Sağlık Hizmeti Kuruluşlarında Endikasyonlar Ve Genel İlkeler kılavuzu Covid-19 salgını sürecinde hastalığın önlenmesinde ve tedavisinde rol alan meslektaşlarımız için Joanna Briggs Institute'nun (JBI) Kanıt Dayalı Enfeksiyon Önleme ve Kontrolüne yönelik Covid-19 Özel Koleksiyonu incelenmiştir. Ekte yer alan bilgiler bu kaynaklardan çevrilmiş ve özellenmiştir. "</i> Kılavuz <i>"Covid-19 Sürecinde Hemodiyaliz Ünitelerinde Hemşirelik ve Hijyen Uygulamalarının Yönetimi Rehberleri hazırlarken, ağır-likli olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) önerileri, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun tavsiye ve kararları ile uluslararası kılavuzlardan yararlanmıştır."</i>
Türk Nefroloji Diyaliz Ve Transplantasyon Hemşireleri Derneği (TNDTHD) Kuruluş Yılı: 1992 Üye Sayısı: Belirtilmemiş	5-10 Mayıs 2020			Mesleği icra eden meslek mensuplarının Yurtdışı kaynaklar, Sağlık Bakanlığı, Tıp ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık ve duyuru ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma	Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/Bunlara Uyumluğun Denetlenmesi				19 Kılavuz: THD tarafından yayınlanan 1 Covid 19 ile ilgili bakım kılavuz Türk Psikiyatri Derneği (tıp) tarafından 2 ruhsal destek kılavuz ve makale paylaşılmıştır. Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan 3 algoritması, kılavuz 1 Olağanüstü hal eylem planı (tıp) 1 Türk Hematoloji Derneği (tıp) tarafından yayınlanan bakım kılavuzu Covid 19 ile ilgili 11 eğitim kılavuzu (ekipman kullanımı, koruma, bakım yönetimi) 1 Kitapçık: 1 Çinde yayınlanan Covid 19 bakım kitapçığı 1 Duyurusu: Covid-19 Günlerinde Eyde ve Merkezde Diyaliz Hemşireliği etkinliği		
Psikiyatri Hemşireleri Derneği (PHD) Kuruluş Yılı: 15.05.2000 Üye Sayısı: Belirtilmemiş	3-22 Nisan			Meslek örgütü olarak mensuplarını destekleme ve sizinlemez mesajı	Meslek Mensuplarının Çıkarlarını Savunma ve Koruma				7 Meslek üyelerine duyuru: Meslek üyelerini sürecekte sorumlulukları için örgütün destekleme mesajı	<i>"Bu bulutlu günlerde enerjinizi meslektaşlarınızla paylaşmak için tıpkı Günebakan Çiçekleri gibi yüzünüzü meslektaşlarınızla birbirinize dönün, birbirinizden güç alın ve birbirinize destek olun. Unutma sen vazeçilmezsin, mesleğimizi vazeçilmezdir. İhtiyaç duyduğunda bize ulaş!"</i> Duyuru	

<p>"Bu kriz döneminde sorunların titizlikle yönetilmesinde tüm yöneticilerin, klinik liderlerinin ve hemşire meslektaşlarımıza önerilerimizi sıraladık." Kılavuz</p>	<p>1 Kılavuz: 1 PHD tarafından hazırlanan kriz döneminde davranış rehberi</p>	<p>Meslek örgütü olarak üyelerinin davranışlarının kontrolü</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi</p>	<p>Türk Cerrahi ve Ameliyathan e Hemşireleri Derneği (TCAHD) Kuruluş Yılı: 6.01.1998 Üye Sayısı: Belirtilmemiş</p>
<p>"COVID-19 Salgını İçin Ameliyathaned e Alınması Gereken Önlemler dokümanı sadece bir rehber olarak tasarlanmıştır: Bir izolasyon ameliyathanesinin tanınlanması ve kurulması, iş akışı ve süreçlerinin düzenlenmesi, çalışanların yönetimi için gerekli önlemleri içermektedir. Çalışmakta olduğumuz kurumun veya Sağlık Bakanlığı'nın rehberlerini de inceleyiniz." Kılavuz</p>	<p>6 Kılavuz: 1 THD ve 5 TCAHD tarafından yayınlanan COVID-19 Ameliyathane Rehberi 4 Eğitim Amaçlı Sunum Materyalleri: Covid 19 sürecinde Advances in surgery tarafından hazırlanan 4 kıyafet ve malzeme kullanım videosu</p>	<p>Mesleği icra eden meslek mensuplarının Hemşire Örgütleri ve yurtdışı kaynaklar tarafından yayınlanan kılavuz/sunum ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi</p>	<p>Bilişim Hemşireliği Derneği (HDB) Kuruluş Yılı: 2019 Üye Sayısı: Belirtilmemiş</p>
<p>"Uluslararası Bipolar Bozukluklar Derneği'nin (ISBD) Kronobiyoloji ve Kronoterapi Çalışma Grubu ile Işık Tedavisi ve Biyolojik Ritimler Derneği'nin (SLTBR) Önerileri sıralanmıştır." Kılavuz</p>	<p>21 Kılavuz: Covid 19 sürecinde kişisel korunma, ekipman kullanım kılavuzu 11 (Yurtdışı kaynaklı, Dsö, Hacettepe) Covid 19 sürecinde 2 hemşirelik bakım kitapçığı (TYBHD ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Derneği) Yurtdışında yayınlanan 3 covid 19 kitapçığı Covid 19 sürecinde 2 psikolojik durum yayını (tıp) Covid 19 sürecinde 3 toplum için bilgilendirme yayını (tıp) 2 Kitapçık: 1 Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı Covid 19 kitapçığı 1 Sağlık Bakanlığı'nın yayınladığı numune alma kitapçığı 6 Makale: Covid 19 ile ilgili Makale (Yurtdışı kaynaklı)</p>	<p>Mesleği icra eden meslek mensuplarının Yurtdışı kaynaklar, DSÖ, Tıp ve Hemşire Örgütleri tarafından yayınlanan kılavuz/kitapçık/makale ile uygulamaların standardize edilmesi, üreticinin üretiminin kontrol altına alınma</p>	<p>Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi</p>	<p>Bilişim Hemşireliği Derneği (HDB) Kuruluş Yılı: 2019 Üye Sayısı: Belirtilmemiş</p>

Tablo 4. Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Üstlendikleri Rollerin Web Sitelerinde Yaptıkları Paylaşımlar Temelinde Sıklık Analizi

Kod	Tema	Frekans	%
Mesleğin İcra Edilmesine Dair Kural ve Standartların Oluşturulması/ Bunlara Uygunluğun Denetlenmesi	Hemşirelik Bakımına İlişkin Rehber/ Kılavuz	73	44
	Eğitim Amaçlı Sunum Materyalleri	13	8
	Kitapçık	7	4
	Duyuru	10	6
	Makale	6	4
	Toplam	109	66
Meslek Mensuplarının Çıkarlarını Savunma ve Koruma	Meslek Üyelerinin Hak Talepleri	4	2
	Mesleği Karalayanları Kınama	2	1
	Meslek Üyelerine Duyuru	11	7
	Toplam	17	10
Mesleki Yetki Alanını Genişletme	Basın Açıklaması	1	0,6
	Toplam	1	0,6
Mesleği Temsil Etme Sorumluluğu Alma /Meslek Mensupları Adına Sözcülük Görevi Üstlenme	Mevcut Durum Analiz Raporları	9	5
	Toplam	9	5
Müzakere Etme	Sağlık Bakanlığı İle Görüşme	1	0,6
	Toplam	1	0,6
Lobicilik	Röportaj Ve Köşe Yazıları	21	13
	Muhalefet Liderleri İle Görüşme	1	0,6
	Meslek Üyelerine Destek Mesajı	5	3
	Cumhurbaşkanlığına Çağrı	1	0,6
	Cumhurbaşkanlığına Mektup	1	0,6
	Toplam	29	18
Genel Toplam		166	100

1.2. Sağlık Bakanlığı Web Siteleri ve Pandemi İle İlgili Mevzuat Üzerinden Yürütülen Analizlerden Elde Edilen Bulgular

Yukarıda hemşirelik meslek örgütlerinin web sayfaları incelenerek pandemi döneminde üstlendikleri rollere dair çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan bulguları doğrulamak ve hemşirelik meslek örgütlerine Sağlık Bakanlığı tarafından atfedilen rollere dair veri toplamak amacıyla ikinci bir çalışma yürütülmüştür. Bu kapsamda Sağlık Bakanlığı resmi web sitesi (<https://www.saglik.gov.tr/>) ile pandemi krizi nedeniyle oluşturduğu COVID 19 web sitesinde yer alan (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>) toplam 226 doküman ve pandemi döneminde oluşturulan Bilim Kurulları ile İl Pandemi Kurullarının üye yapısı incelenmiştir.

Bakanlık web sayfalarında yer alan dokümanların analizinde (i) duyuru, bilgilendirme amaçlı olanlarının hemşirelik mesleğine dair bir içerik taşıyıp taşımadığı; (ii) sağlık kuruluşlarının çalışma sistemine

dair resmi düzenlemeler ve pandemi döneminde hemşirelik bakımının nasıl yapılacağına dair ilke ve kuralların da belirlendiği /güncellendiği klinik kılavuz ve tıbbi algoritmaların hazırlanmasında hemşirelik örgütlerinin (ve/veya bireysel olarak alan akademisyenlerinin veya sağlık çalışanı olarak hemşirelerin) yer alıp-almadıklarını tespit etmeye odaklanılmıştır. Bu kapsamda basit kodlama yöntemi ile benzer dokümanlar kategorilere ayrılarak tema ve içerikler oluşturulmuş; oluşturulan tema ve içeriklerin hemşirelik meslek örgütleri ile ilişkisi izah edilmiştir. Tema içerik ve izahı Tablo 5 üzerinde açıklanmıştır.

Tablo 5 üzerinde şematize edilen bulgular incelendiğinde Sağlık Bakanlığı web sitelerinde yer alan 158 duyuru/teşekkür/ziyaret vb. açıklamalarının hiçbirinin hemşirelik meslek örgütleri veya meslek mensuplarına yönelik bir içerik taşımadığı tespit edilmiştir. Web sitesinde yer alan COVID 19 başlıklı 68 tıbbi algoritma/kitapçık/klinik kılavuz/talimat niteliğindeki dokümanları hazırlayan/güncelleyen ekipler incelenmiş ve aralarında hemşirelik meslek örgütü veya hemşirelik mesleği mensuplarının bulunmadığı tespit edilmiştir. Belirtilen dokümanlar arasında COVID 19 vakalarında hemşirelik bakımının da nasıl verileceğini düzenleyen dokümanların da yer aldığı; Bilim Kurulu'nun hazırladığı Covid-19 Rehberi hariç tamamının Sağlık Bakanlığı'nın oluşturduğu çalışma ekipleri tarafından hazırlandığı ve güncellendiği görülmüştür. Bu bulgu, sağlık alanındaki meslek örgütlerinin sürecin dışında tutulduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Bir sonraki adımda koronavirüs ile mücadele kapsamında oluşturulan Bilim Kurulları ve İl Pandemi Kurullarının üye kompozisyonları ve bunların yapı ve işleyişine dair mevzuat incelenmiştir. Koronavirüs Bilim Kurulu Sağlık Bakanlığı tarafından 10 Ocak 2020 tarihinde kurulmuştur⁷. Bilim Kurulu'nda Ebola, Kanamalı Kırım Kongo ve Influenza gibi bulaşıcı hastalıklar alanında tecrübeli hekimler ağırlıktadır. Türk Diş Hekimleri Birliği'nin bir üyelerinin Bilim Kurulunda olması yönündeki talebi nedeniyle 1 diş hekiminin daha sonra kurula dahil edildiği tespit edilmiştir. Halen Bilim Kurulunun 38 üyeden oluştuğu ve üye dağılımının 2 acil tıp uzmanı, 4 Sağlık Bakanlığı bünyesinde yer alan enstitü ve dairelerde başkan olarak görev yapan üst düzey yönetici, 4 çocuk enfeksiyon hastalıkları uzmanı, 1 dahili tıp uzmanı, 12 enfeksiyon hastalıkları ve klinik mikrobiyoloji uzmanı, 1 epidemiyoloji uzmanı, 4 göğüs hastalıkları uzmanı, 6 halk sağlığı uzmanı, 1 hukuk müşaviri, 1 ulusal viroloji laboratuvarı sorumlusu (hekim) ve 1 yoğun bakım ve iç hastalıkları uzmanı şeklinde olduğu görülmüştür. Sonuç olarak bilim kurulunda hemşirelik meslek örgütlerini veya mesleği temsilen herhangi bir hemşirenin yer almadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

7 Koronavirüs Bilim Kurulu 7 Nisan 2020 tarihinde açıklanmıştır.

Tablo 5. Sağlık Bakanlığı Web Sitelerinde Yapılan Paylaşım ve Yayınlanan Klinik Kılavuz/Talimat/Tıbbi Algoritma Niteliğindeki Dokümanların Analizinden Elde Edilen Bulgular

Tema	İçerik	Doküman Sayısı	Bulgu
Bilgilendirme	Sağlık Bakanlığı'nın web sitesinde Koronavirüsün ortaya çıkışı, tanı ve tedavi yöntemlerinin neler olduğu belirtilmiştir. Süreç hakkında bilgilendirme ve iletişime geçilecek kanallar, COVID-19 için açılan hastane açılışları, COVID-19 sürecinin yönetiminde yayınlanan kılavuz ve yönergeleri içermektedir.	111	-
Açıklama	Sağlık Bakanlığı'nın web sitesinde yer alan Bilim Kurulu toplantı sonrası ve Bakanlar Kurulu görüşmeleri sonrası yapılan kamuoyuna açıklamaları içermektedir.	34	-
Görüşme	Covid-19 salgın sürecinde görüşmeleri içermektedir. Türk Konseyi liderleri (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Macaristan Sağlık Bakanları), Türk Tabipler Birliği Başkanı, G20 ülkelerinin liderleri, Tarım Bakanlığı, COVID-19 tanısı almış hastaları tedavi eden hekimler , 81 ilin sağlık müdürleri, Cumhurbaşkanlığı ve heyeti, DSÖ Avrupa direktörlüğü, Çin, İngiltere ve Rusya Sağlık Bakanlıkları ile yapılan görüşmeler hakkında paylaşımında bulunulmuştur.	10	Hemşirelik meslek örgütleri ile yapılan herhangi bir görüşme raporlanmadığı tespit edilmiştir.
Destek	Sağlık Bakanlığı'nın web sitesinde yer alan tüm sağlık çalışanlarına emek ve destekleri için teşekkür mesajını içermektedir.	1	Hemşirelere özel bir teşekkür bulunmamaktadır.
Ziyaret	COVID-19 sürecinde görev yapan 112 Acil çağrı ekiplerine ziyareti içermektedir.	1	-
Sağlık kuruluşları ve çalışanlarının çalışma düzeni, ilke ve kurallarına ilişkin yasal düzenlemeler	Koronavirüs ile mücadele kapsamında sağlık çalışanlarına yönelik düzenlemeler içermektedir. Bu düzenleme ücretsiz ulaşım konaklamayı kapsamaktadır.	1	Hemşirelerin çalışma düzenine ilişkin özel bir paylaşım (mesai saatleri, Covid kliniklerinde veya Yoğun Bakım ünitelerinde görevlendirilmeleri gibi spesifik paylaşımlar) bulunmamaktadır. Tüm sağlık çalışanlarını kapsayan ücretsiz ulaşım ve konaklamayı kapsamaktadır.
Eğitim amaçlı ve tıbbi hizmetlerin standart bir şekilde verilmesini sağlayan, salgına dair bilimsel gelişmelere uygun olarak güncellenen klinik kılavuz ve tıbbi algoritmaların paylaşımı	Sağlık Bakanlığı'nın Covid-19 Bilgi web sitesinde sürecin yönetimine ilişkin kılavuz ve talimatları içeren dokümanlardan oluşmaktadır. Bunlar; Sağlık Kurumlarında Enfeksiyon Kontrol Önlemleri, Toplumda Salgın Yönetimi, Kurum ve İşletmelere Yönelik Enfeksiyon Kontrol Önlemleri, Covid-19 Rehberi, Covid-19 Sunumlar, Covid-19 Algoritmalar, Covid-19 Tedavi dokümanlarıdır.	68	Belirtilen dokümanların hazırlanmasında ve revizyonlarında görev yapan komite ve çalışma kurullarının üye yapısı incelenmiştir. Bu kapsamda hemşire meslek örgütlerini temsil eden veya bireysel olarak bir alan akademisyeni veya sağlık çalışanı kimliği ile bir hemşire olmadığını tespit edilmiştir.
Toplam		226	

Bu kapsamda son olarak İl Pandemi Kurullarının yapı ve işleyişini düzenleyen mevzuat ve mevcut üye kompozisyonları incelenmiştir. İl Pandemi Kurulları ülkemizde 24.04.1930 yılında yayınlanan *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'na* göre belirlenmekte olup, kurul üyeleri her ilin valisi tarafından atanmaktadır. Söz konusu kanununun ilgili fasılları aşağıda yer almaktadır.

İkinci Fesil Madde 6: "Her vilayette Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine merbut olmak üzere bir Sıhhat ve İctimai Muavenet Müdürü bulunur. Sıhhat müdürleri buldukları vilayetlerde Vekaletin en büyük memuru olmakla beraber valilerin sıhhi müşaviridirler. Valiler mevcut sıhhi mevzuata tevfikân sıhhiye müdürlerini istihdam ederler ve sıhhi hususlarda onların rey ve mütalaalarını alırlar."

Beşinci Fesil Madde 23: 'Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafta mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıta bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekele sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder.'

Aktarılan metinlerde görüldüğü üzere İl Pandemi Kurulları ağırlıklı olarak hekimler, pandemi ile ilgili bakanlıkların o ildeki (taşra teşkilatı) yöneticileri, eczacı ve belediye başkanından oluşmaktadır. Yine kanun metinlerinde anlaşıldığı üzere Türk Tabipler Birliği (TTB) de dahil olmak üzere herhangi bir meslek örgütü temsilcisinin ve -bu araştırma açısından önemi nedeniyle spesifik olarak da hemşirelik mesleğini temsilen bir üyenin- İl Pandemi Kurullarında yer alması gerekli görülmemiştir.

1.3. Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Pandemi Döneminde Üstlendiği Rollerin Medyada Yer Alan Haber/Paylaşımlar Üzerinden Analizi Kapsamında Elde Edilen Bulgular

Yukarıda açıklanan ve esas olarak web sitelerinin incelenmesi yoluyla ulaşılan bulguları doğrulamak amacıyla medyada yer alan haberler taranmıştır. Bu kapsamda 1 Aralık 2019- 31 Mayıs 2020 döneminde hemşirelik meslek örgütlerinin ve üyelerinin medyada yer aldığı haber ve paylaşımlar 10 anahtar kelime (Tablo 6) kullanılarak taranmıştır. Bu çalışma sonucunda 2798 sayfa/ gazete haberi/bülten/ haber programına ulaşılmış ve veri tablosuna işlenmiştir. Anahtar kelimelerle ulaşılan ancak mükerrer olan haber metinleri analize dahil edilmemiştir. Bu kapsamda medyada belirtilen 6 aylık dönemde medyada (i) hemşirelik meslek örgütleri veya üyeleri tarafından verilen 102 ayrı röportaja, (ii) hemşirelik meslek örgütleri tarafından hazırlanan 4 ayrı Mevcut Durum Analiz Raporuna, (iii) hemşirelik meslek örgütünü temsilen katıldıkları 13 haber programına dair toplam 119 metin tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. Medyada Yer Alan Haberlerin Taranması Yoluyla Elde Edilen Veriler

Anahtar İfade	Filtrelenen Sonuç Sayısı	Covid- 19 İle İlgili Haber/Röportaj/Yazı Durumu
1. Uzman Hemşire Koronavirüs Hakkında Konuştu	147	18 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanları)
2. Uzman Hemşireler Korona Konuşuyor	339	9 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanı)
3. Türk Hemşire Korona Açıklaması	245	13 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanları)
4. Hemşire Koronavirüs Röportaj	215	3 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanları)
5. Hemşire Koronavirüs Demeç	278	7 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanları)
6. Hemşire Dernekleri Koronavirüs Röportaj	337	11 Gazete Haberi- Röportaj (Dernek Başkanı ve üyeleri)
7. Türk Hemşire Derneği Başkanı Konuştu	157	15 Gazete Haberi- Röportaj 2 yazı (Mevcut Durum Raporu)
8. Türk Hemşireler Derneği Başkanı Korona	321	26 Gazete Haberi- Röportaj 2 yazı (mevcut durum analiz raporu) (Dernek Başkanları)
9. Hemşirelerin TV Programına Katılması	302	-
10. Hemşirelik Derneği Başkanı Programa Katıldı	457	13 Haber Programı (Dernek Başkanları)
Toplam	2798	119

Bulgular, (Tablo 6) içeriğinde hemşirelik meslek örgütü başkan ve temsilcilerinin verdikleri röportajlara, katıldıkları programlara ve yine hemşirelik meslek örgütlerinin hazırladığı durum analizi raporlarına dair haberlerin ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, hemşirelik meslek örgütleri adına medyada yer alma girişimlerinin, meslek mensuplarının bireysel olarak medyada yer alma sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir. Hemşirelik meslek örgütlerinin COVID 19 döneminde meslek mensuplarının talep ve çıkarlarını dile getirmek üzere medyayı oldukça sık kullandıkları gözlemlenmiştir. Bu kapsam hemşirelik meslek örgütlerinin 'mesleği Bilim kurulu ve İl Pandemi Kurullarında temsil etme ve başkanlığa görüş/öneri/taleplerini iletme, meslek mensuplarının ücret ve istihdam sorunlarını dile getirme ve çalışma şartları ile iş güvenliği ve sağlığına dair şikâyetleri dile getirme' rollerine ağırlık vererek medyada yer alma girişimlerinde bulunduğu sonucuna ulaşmak mümkündür (Tablo 7).

Tablo 7. Meslek Örgütlerinin Rol İçerikleri ve Hemşirelik Meslek Örgütlerinin Medyada Yer alan Röportajlarından Kritik İfadeler

Rol İçerikleri	Hemşirelerin Röportaj Alıntıları
Mesleği Bilim Kurulu ve İl Pandemi Kurullarında Temsil Etme Ve Bakanlığa Görüş/Öneri/ Taleplerini İletme	<p>"Sağlık ordusunun içinde en fazla biz varız. Salgına yönelik bilgi ve tecrübemiz var. Halk sağlığı hemşireleri, yoğun bakım ve enfeksiyon hemşiresi çok başarılı işler yapıyor. Bakanlara mesaj ve talepler iletmek yerine bilim kurulunda ve pandemi kurullarında da olmak istiyoruz fakat hala geri dönüş olmadı." (THDer Genel Başkanı Sevilay Şenol Çelik, Sözcü Tv)</p> <p>"Bilim kurulunda yer alamıyoruz. Dernek olarak 4 rapor hazırlandı ve Sağlık Bakanlığına iletilmiş ve birçok organa gönderildi. Raporlara dönüş alınmadı fakat düzenlemeler yapıldı veya adım atılanlar var." (THD Genel Sekreteri Azize Atlı, Zanka Tv)</p> <p>"TTB ile iş birliklerimiz var ve Bilim Kurulunda olmak için çaba gösteriyoruz." (TYBHD Başkanı Ebru Kıraner, Halk Tv)</p> <p>"Türk Hemşireler Derneği kendisine bildirilen tüm şikâyet ve önerileri 3 kez rapor hazırlayarak Sağlık Bakanlığı'na sunmuş ve sunulacak 4. Raporun hazırlığını yapmaktadır." (THD Konya Şube Başkanı Canan Güngör, Anadolu'da Bugün)</p>
Meslek Mensuplarının Ücret ve İstihdam Sorunlarını Dile Getirme	<p>"Evet, hemşire maaşları son derece yetersiz, özlük hakları ile ilgili ciddi sorunlarımız var, döner sermaye uygulamasının adaletsiz olduğunu düşünmekteyiz." (THD İzmir Şube Başkanı Ebru Melek Benligül, İzgazetesi)</p> <p>"Mesela salgından önce, aylarca 4 kuruş performans ödemesi aldık. Bunlar kurumların inisiyatifine bırakıldıkça ve katsayı adaletsizliği sürdükçe ne kadar çaba harcarsanız harcarsınız, ne kadar risk altında olursanız olun performansınıza belirleyen başkalarının değer biçtiği kadar bir ödeme alıyorsunuz." (Türk Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği Yönetim Kurulu üyesi Semine Aydoğan, Yeşil Gazete Tv)</p> <p>"Yoğun bakımlarda yeterli hemşire istihdamının sağlanması gerekmektedir. Sağlık kurumlarında hastalhemşire oranınının 1'e 1 olarak düzenlenmesi ve ekipman ve malzemelerin gerekli sayıda sağlanması ve bilinçli kullanılması gerekiyor." (Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği Üyesi Doç. Dr. Emine Türkmen, Artı Tv)</p> <p>"YB (ünitelerinde) hemşire sayısının yetersiz olduğunu düşünüyorum. SB istatistiklerine baktığımızda OECD sıralamasında sondan ikinci sıradadır." (TYBHD Başkanı. Ebru Kıraner, Halk Tv)</p>
Çalışma Şartları ile İş Güvenliği ve Sağlığına Dair Şikâyetleri Dile Getirme	<p>"Hemşireler bazı aşamalarda kendilerini dışlanmış hissettiler. Bir cerrahi maskenin mesai boyunca kullanılması zorunluluğuna dair şikâyetler geldi. Bazı hastanelerde imza karşılığında koruyucu ekipman aldığımız ve sorumluluğun kendisine ait olduğunu belirten tutanak tutulmak istendi." (THDer Genel Başkanı Sevilay Şenol Çelik, BBC News Türkiye)</p> <p>"İl sağlık müdürlüğünün çabalarına rağmen koruyucu ekipmana yeterli seviyede ulaşılamıyor. 24 saatlik vardiyalarla çalışıyor ve bu risk oluyor. Koruyucu ekipman sayısının yetersiz olması sebebi ile mola veremiyorlar." (Türk Hemşireler Derneği İzmir Şube Başkanı Ebru Melek Benligül, Ulusal Kanal)</p> <p>"Aile hekimliklerinde görev yapan hemşireler hastanede ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan meslektaşlarının aksine ne ile karşı karşıya kaldıklarını bilmedikleri için daha büyük risk altında olduklarını belirtti. Ekipman konusunda sıkıntının giderilemediğini aktaran hemşireler, koruyucu ekipmanları kendilerinin almak zorunda olduğunu söyledi. (TYBHD Başkanı. Ebru Kıraner, 24 Saat Gazetesi)</p> <p>"Çalışanların sağlıklı beslenme koşulları, barınma ihtiyacı olanlar için güvenli ortamlar ve hatta çocuk sahibi hemşirelerin çocuklarının bakımına ilişkin imkânlar sağlanmalı." (TYBHD Başkanı. Ebru Kıraner, Evrensel Gazetesi)</p> <p>"Enfekte olma kaygısı ile anksiyete olan, psiko-sosyal desteğe erişimde sorun yaşayan arkadaşlarımız oldu. Sürecin başında bu desteği alamadıklarını dile getirdiler. Dinlenme odası ve hastanede kumanya şeklinde verilen yemeklerin beslenme ihtiyacını karşılayamaması ile ilgili yetersizlikler bize çevre illerden fotoğraflar ile bildirildi. Kurum yöneticileri ve Bakanlık ile paylaştık bir miktar düzelme oldu fakat bazı kurumlarda bir iyileştirme olmasını hala bekliyoruz." (Türk Hemşireler Derneği İzmir Şube Başkanı Ebru Melek Benligül, Gazete Rüzgarlı)</p>

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi açısından meslek örgütlerinin rolleri incelenmiştir. Bu kapsamda hemşirelik meslek örgütlerinin resmi web siteleri, Sağlık Bakanlığı'nın resmi web siteleri ile hemşirelik meslek örgütlerinin medyada yer alan haber/röportaj/yazın metinleri incelenmiştir. Bulgular, ülkemizde hemşirelik meslek örgütlerinin (i) mesleğin icra edilmesine dair kural ve standartların oluşturulması/ bunlara uygunluğun denetlenmesi, (ii) meslek mensuplarının çıkarlarını savunma ve koruma, (iii) mesleki yetki alanını genişletme, (iv) temsilci /danışılma görevi, (v) müzakerecilik ve (vi) lobicilik rolleri üstlenme taleplerinde bulduklarına işaret etmektedir. Söz konusu rollerin birbirlerine göre sıklığı dikkate alındığında ise bulgular, ülkemizde hemşirelik meslek örgütlerinin mesleki yetki alanını genişletme ve müzakerecilik rolleri açısından pek fazla inisiyatif almadıklarının altını çizmektedir (Tablo 4). Bu bulguyu ülkemizde devletin mesleğin icrasını ve yeni uygulamaları regüle ederken *dışlama strateji* izleyerek meslek örgütlerini sürecin dışında bırakıyor olması ile ilişkilendirmek mümkündür.

Yazında, profesyonelleşme sürecinde mesleğe dair sistematik bilgiyi alana yerleştirme aracı olarak mesleki eğitimin önemi vurgulanmaktadır (Larson, 1977). Bu kapsamda olmak üzere, hemşirelik meslek örgütlerinin ağırlıklı olarak meslek mensuplarının uygulamalarını standardize etme rolü için inisiyatif kullandıkları bulgusu anlamlı görünmektedir. Bu kapsamda THD, TYBHD ve PHD tarafından meslek mensuplarının uygulamalarını kontrol altına alma ve standardize etme amaçlı kılavuzlar, kitapçıklar ve eğitim materyalleri hazırlandığı tespit edilmiştir. Keza Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlık Bakanlığı tarafından COVID 19 sürecinde vaka yönetimi ile ilgili yayınlanan tüm dokümanların da hemşirelik meslek örgütleri tarafından paylaşıldığı gözlenmiştir. Diğer taraftan hemşirelik meslek örgütlerinin TTB bünyesinde bulunan bazı uzmanlık derneklerinin dokümanlarını da üyeleriyle paylaştıkları görülmüştür. Bu bulgunun olmalarını doktor ve hemşirelik meslekleri arası işbirliğinin ürünü olarak değerlendirilmesi mümkündür. Aynı bulguyu hemşirelik mesleğinin tıp mesleğinin dominasyonu altında olması ile ilişkilendirmek de olanak dahilindedir.

Araştırma bulguları ayrıca hemşirelik meslek örgütlerinin, üyelerinin talep ve çıkarlarını korumaya yönelik lobicilik çalışması yürüttüklerini göstermektedir. Söz konusu lobicilik çalışmasının ağırlıklı olarak medya üzerinden yürütüldüğü, hemşirelik meslek örgütlerinin haber ve röportajlarla kamuoyunun dikkatini canlı tutarak karar alıcıları etkilemeye çalıştıkları tespit edilmiştir.

Yazında meslek örgütlerine dair analizlerin çoğu, aynı mesleğin mensuplarını temsil eden örgütlerinden oluşan birlikleri esas almaktadır (Greenwood vd. 2002; Kirkpatrick vd., 2011; Catallo vd., 2014). Ülkemizde ağırlıklı dernek formunda kurulmuş olan 58 hemşirelik örgütünün -bazıları daha merkezi, meşru ve görece güçlü görünmekle birlikte- hiçbirinin hemşirelik meslek mensuplarının çoğunluğunun üye olduğu, dolayısıyla mesleği temsil gücünü elinde tutan bir hemşirelik meslek örgütü haline gelmediği gözlenmektedir. Benzer şekilde 58 meslek örgütünü çatısı altında toplayan bir meslek birliğinin olmadığı da açıktır. Bu durumun hemşirelik meslek örgütlerinin 'mesleği temsil etme (representative/spokesman)/danışılma (advisory) ve müzakerecilik (negotiator) rolü üstlenme' açısından yapısal problemlere işaret etmektedir. Nitekim araştırma bulguları, pandemi döneminde hemşirelik meslek mensupları adına Sağlık Bakanlığı ile yalnızca bir kez görüşüldüğünü göstermektedir.

Sağlık Bakanlığı web sitelerinden yer alan duyuru, açıklama, destek ve ziyaret hakkında bilgilendirme amaçlı paylaşımların hiçbiri hemşirelik mesleği ile ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Doküman incelemesi çalışması da pandemi döneminde bakanlık tarafından yayınlanan klinik kılavuz ve tıbbi algoritmaların hazırlanmasında hemşirelik örgütlerinin ve/veya sağlık çalışanı olarak hemşirelerin yer almadığını göstermektedir. İl Pandemi Kurulları ve Bilim Kurulunda hemşirelik meslek örgütlerini veya meslek mensuplarını temsilen üyelerin yer alması da önemli bir bulgudur.

Hemşirelik meslek örgütlerinin COVID 19 sürecinde üstlendikleri rollerin değişip-değişmediği medyaya yansıyan haberler üzerinden de analiz edilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular (Tablo 6 ve 7) hemşirelik meslek örgütlerinin Sağlık Bakanlığı ile görüşme taleplerinde bulduklarını ve bu taleplerini medya üzerinden paylaştıklarını göstermektedir. Söz konusu taleplerin (i) mesleği Bilim Kurulu ve İl Pandemi Kurullarında temsil etme ve bakanlığa görüş/öneri/taleplerini iletme, (ii) meslek mensuplarının ücret ve istihdam sorunlarını dile getirme ve (iii) çalışma şartları ile iş güvenliği ve sağlığına dair şikâyetleri dile getirme üzerinde yoğunlaştığı sonucuna varmak mümkündür.

Araştırmanın Kısıtları ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Araştırmanın başlıca kısıtı, pandemi dönemini kapsayan altı aylık bir zaman aralığı içerisinde yürütülmüş olmasıdır. Gelecek çalışmalarda boylamsal araştırmaların yürütülmesi önerilebilir. Bir diğer kısıt ise web sitesi ve doküman inceleme çalışması bulgularının pandemi koşulları nedeniyle mülakatlarla doğrulanamamış (triangule etme) olmasıdır. Sonuncu kısıt ise pandemi döneminde özlük hakları ve koruyucu malzeme ekipman eksikliklerine ilişkin taleplerin ağırlıklı kazanması nedeniyle, hemşirelik meslek örgütlerinin mesleğin profesyonelleşmesi anlamında üstlendiği diğer rollerin geri planda kalmış olmasıdır. Bu kapsamda gelecek çalışmaların sağlık alanında kriz olmadığı (pandemi, salgın) bir dönemde yürütülerek bulguların karşılaştırılması önerilebilir.

Gelecek çalışmalar açısından da bazı önerilerin getirilmesi mümkündür. Profesyonelleşme süreci olarak yukarıda izah edilen değişim ve dönüşümün sadece o mesleği icra eden bireyler tarafından kabulünün yeterli olmayacağı açıktır. Bir mesleğin batı kültürlerinde tanımlanan ve kabul gören manada profesyonelleşmesi, paydaşları ve genel olarak toplum nezdinde bir kabulü gerektirmektedir. Söz konusu mesleğin icra sürecinde aktif rol alan diğer meslek mensupları ve onların meslek örgütleri; yasa ve yönetmelikler ve son tahlilde toplumun bu değişimi onaylaması, kabul etmesi ve bu çerçeveyi sorgulamadan kabul etmesi gereklidir. Bu kapsamda hemşirelik mesleğinin ülkemizde profesyonelleşme açısından hangi evrede olduğunun (Aydın, 2020) tespit edilmesi önem taşımaktadır.

Diğer taraftan hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi için 'kendi mesleklerinin hangi yetkinlik, deneyim ve spesifik uzmanlıklara sahip kişiler tarafından, hangi koşullar, hangi kısıtlar ve inisiyatifler çerçevesinde icra edileceğine' dair bir değişimin ilgili bakanlıklar, hemşirelik okulları, hekimler ve hekimlerin meslek örgütleri, diğer sağlık çalışanları, hastalar vb. çok sayıda kişi ve kuruluşun dahil, muhalefeti veya desteği ile yürütülmek zorundadır. Larson' da (1977) profesyonelleşme sürecinde projenin başarıya ulaşması için devlet kuruluşları ve meslek dışı diğer aktörler ile koalisyonlar yapılmasını önermektedir. Dolayısıyla hemşirelik mesleğinin profesyonelleşme sürecinde hemşirelik meslek örgütlerinin meslek içi ve dışı aktörlerle temas alanlarının ne olduğunun ve varsa kurduğu ittifakların incelenmesi önerilebilir.

Hemşirelik meslek örgütlerinin tek bir çatı altında bulunmaması ve üye sayılarının ülkedeki hemşireleri temsil etme açısından yetersiz olmasının hemşirelik örgütleri tarafından alınan inisiyatiflerin kapsamını, hedefini ve etkinliğini olumsuz şekilde etkilemiş olabileceği düşünülebilir. Bu kapsamda ülkemizdeki sivil toplum dinamiklerine dair kurumsal yapı merkeze alınarak hemşirelik meslek örgütlerinin davranışları analiz edilebilir.

Bu çalışmada kullanılan meslek örgütlerinin rollerine dair kavramsal çerçeve, batı ülkelerindeki sosyo-politik bağlama göre geliştirilmiştir. Gelecek çalışmalarda yerel bağlam ile uyumlu bir meslek örgütü kavramsallaştırması kullanılması önerilebilir. Dolayısıyla misyonu ve öncelikleri yerel bağlama uygun şekilde kavramsallaştırılmış bir sosyal aktör olarak meslek örgütlerinin davranışlarının analiz edilmesi, yazına katkı potansiyeli taşıyabilecektir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT, A. (1988). *The System of Professions: An Essay on The Division of Expert Labor*, Chicago, University of Chicago Press, 1988.
- AKSOY B. (2007). “Bir Meslek Örgütünün Kurumsal Değişimdeki Yeri: Türkiye Sağlık Alanı Örneği”, (Doktora Tezi), Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, F. (2020). “Profesyonelleşme Projesi: Türk Sağlık Alanında Bir Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi.
- BARBER, B. (1963). “Some Problems in the Sociology of the Professions”, Vol. 92, No. 4, The MIT Press on Behalf of American Academy of Arts & Sciences, Daedalus, pp. 669- 688.
- CATALLO, C., SPALDING, K. and HAGHIRI-VIJEH, R. (2014). “Nursing Professional Organizations: What Are They Doing to Engage Nurses in Health Policy?”, Sagepub, pp. 1-9.
- CHREIM, S., WILLIAMS, B. E. And HININGS, C. R. (2007). “Interlevel Influences on the Reconstruction of Professional Role Identity”, *Academy of Management Journal*, Vol. 50, No. 6, pp. 1515–1539.
- DIMAGGIO P. J. and POWELL W. W., (1983). “The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism And Collective Rationality In Organizational Fields”, 48(2), *American Sociological Review*, pp. 147- 160.
- DIMAGGIO, P. (1988). Interest and Agency in Institutional Theory. In L. Zucker (Ed), *Institutional Patterns and Organizations: Culture and Environment* 3(21). Ballinger Publishing, Massachusetts.
- DIMAGGIO, P. (1991). Constructing an Organizational Field as a Professional Project: U.S. Art Museums, 1920-1940. W. W. Powell ve P. J. DiMaggio (Ed.), *The New Institutionalism in Organizational Analysis: 267-292*, Chicago: University of Chicago Press.
- DUNN, M. B. and JONES, C. (2010). “Institutional Logics and Institutional Pluralism: The Contestation of Care and Science Logics in Medical Education, 1967–2005”, 55, *Administrative Science Quarterly*, pp. 114- 149.
- EVETTS, J. (1998). “Professionalism Beyond The Nation State International Systems of Professional Regulation in Europe”, *Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 18, pp. 47 – 64.
- EVETTS, J. (2003). “The Sociological Analysis of Professionalism”, *International Sociology*, 18(2), pp. 395- 415.
- FREIDSON, E. (1970). *Profession Of Medicine: A Study Of The Sociology Of Applied Knowledge*, Dodd, Mead and Company, New York, Ny.
- FREIDSON, E. (2001). *Professionalism: The Third Logic*, Polity Press, Cambridge.
- GOODRICK, E. and REAY, T. (2010). “Florence Nightingale Endures: Legitimizing a New Professional Role Identity”, 47(1), *Journal of Management Studies*, pp. 55- 84.
- GOLIN, S. C. (2000). “Politics and Professionalization: An Analysis Of Welfare Reform and The Child Care Professional Movement”, (Thesis Ph.d) Temple University.

- GREENWOOD, R., SUDDABY, R. and HININGS, C. R., (2002). "Theorizing Change: The Role of Professional Associations in the Transformation of Institutionalized Fields", 45(1), *Academy of Management Journal*, pp. 58-80.
- KIRKPATRICK, I., DENT, M. and JESPERSEN, P.K. (2011). "The Contested Terrain of Hospital Management: Professional Projects and Healthcare Reforms in Denmark", 59(4), *Current Sociology*, pp. 489- 506.
- LAIHO, A. (2010). "Academisation of Nursing Education in The Nordic Countries", Vol. 60, No. 6, *Higher Education*, 2010, pp. 641- 656.
- LARSON, M. S. (1977). *The Rise of Professionalism: Monopolies of Competence and Sheltered Markets*, University Of California Press, Berkeley, Ca.
- MAIR, J., BATTALINA, J. and CARDENAS, J. (2012). "Organizing for Society: A Typology of Social Entrepreneurial Models", Article in *Journal of Business Ethics*, 111, pp. 353-373
- MEYDAN TAK, B. (2020/a). "Türkiye'de Multi-Disipliner Hasta Bakım Uygulamalarında Karşılaşılan Güçlükler Üzerine Bir Analiz. Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi, 3(1)7-15.
- MEYDAN TAK, B. (2020/b). *Kurumsal Değişim ve Kurumsal Girişimcilik*, içinde. Örgüt Kuramları, ed. Cenk Sözen, Nejat Basım, Beta Basım ve Yayıncılık, 5. baskı.
- MEYER, J.W. ve SCOTT, W. R. (1983). *Organizational Environments: Ritual and Rationality*. Beverly Hills, CA: SAGE Publications.
- NEAL Mark and MORGAN John, "A Comparative Study of the Development of the Professions in the United Kingdom and Germany", *European Sociological Review*, 16(1), 2000, pp. 9-26.
- REAY, T., GOLDEN-BIDDLE, K. and GERMANN, K. (2003). "Challenges and Leadership Strategies for Managers of Nurse Practitioners", *Journal of Nursing Management*, 11, pp. 396- 403.
- REAY, T., PATTERSON, E. M., HALMA, L. and STEED, W. B. (2006). "Introducing A Nurse Practitioner: Experiences In A Rural Alberta Family Practice Clinic", 11(2), *Canadian Journal of Rural Medicine*, pp. 101- 107.
- REAY, T., GOODRICK, E., WALDORFF S. and CASEBEER, A. (2017). "Getting Leopards to Change their Spots: Co-Creating a New Professional Role Identity", *The Academy of Management Journal*, 60(3), pp. 1043-1070.
- SENA, B. (2017). "Professionalization without Autonomy: The Italian Case of Building the Nursing Profession", *Professions and Professionalism*, 7(3), pp. 1- 14.
- SCOTT, W. R. (1995). *Institutions and Organizations*, Foundations for Organizational Science A Sage Publications Series, London.
- SCOTT, W. R. (2008). "Lords of The Dance: Professionals As Institutional Agents", *Organization Studies*, 29(2), pp. 219- 238.
- SIĞRI, Ü. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, 1. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- SUDDABY, R., COOPER, D.J. and GREENWOOD, R. (2006). "Transnational Regulation of Professional Services: Governance Dynamics Of Field Level Organizational Change", *Accounting Organizations and Society*, 32 (4-5), pp. 333-362.
- SUDDABY, R. and VIALE, T. (2011). "Professionals and Field-Level Change: Institutional Work and The Professional Project", *Current Sociology*, 59 (4), pp. 423-442.
- WILENSKY H. (1964). "The Professionalization of Everyone.", 70(2), *American Journal Of Sociology*, pp. 137- 158.

Web kaynaklar

<https://albertanps.com/nurse-practitioners-now-permitted-to-work-autonomously-in-long-term-care-facilities/>

<https://www.cna-aiic.ca/en/coronavirus-disease/nursing-workforce> <https://www.rcn.org.uk/news-and-events/news>

[https://www.nursingworld.org/..](https://www.nursingworld.org/)

https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf?type=file

- <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/enfeksiyon-kontrol-onlemleri>
- <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/sunumlar>
- <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklen-ti/36950,koronavirus-hastaligi-icin-kisisel-koruyucu-ekipmanlarin-dogru-kullanimi-2019-covid-19pdf.pdf?0>
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf>
- https://www.saglik.gov.tr/arama?_Dil=1
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Koronavir%C3%B-Cs_Bilim_Kurulu
- <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ddb-dernek-sorgulama?asama=2> Erişim: 03.05.2020